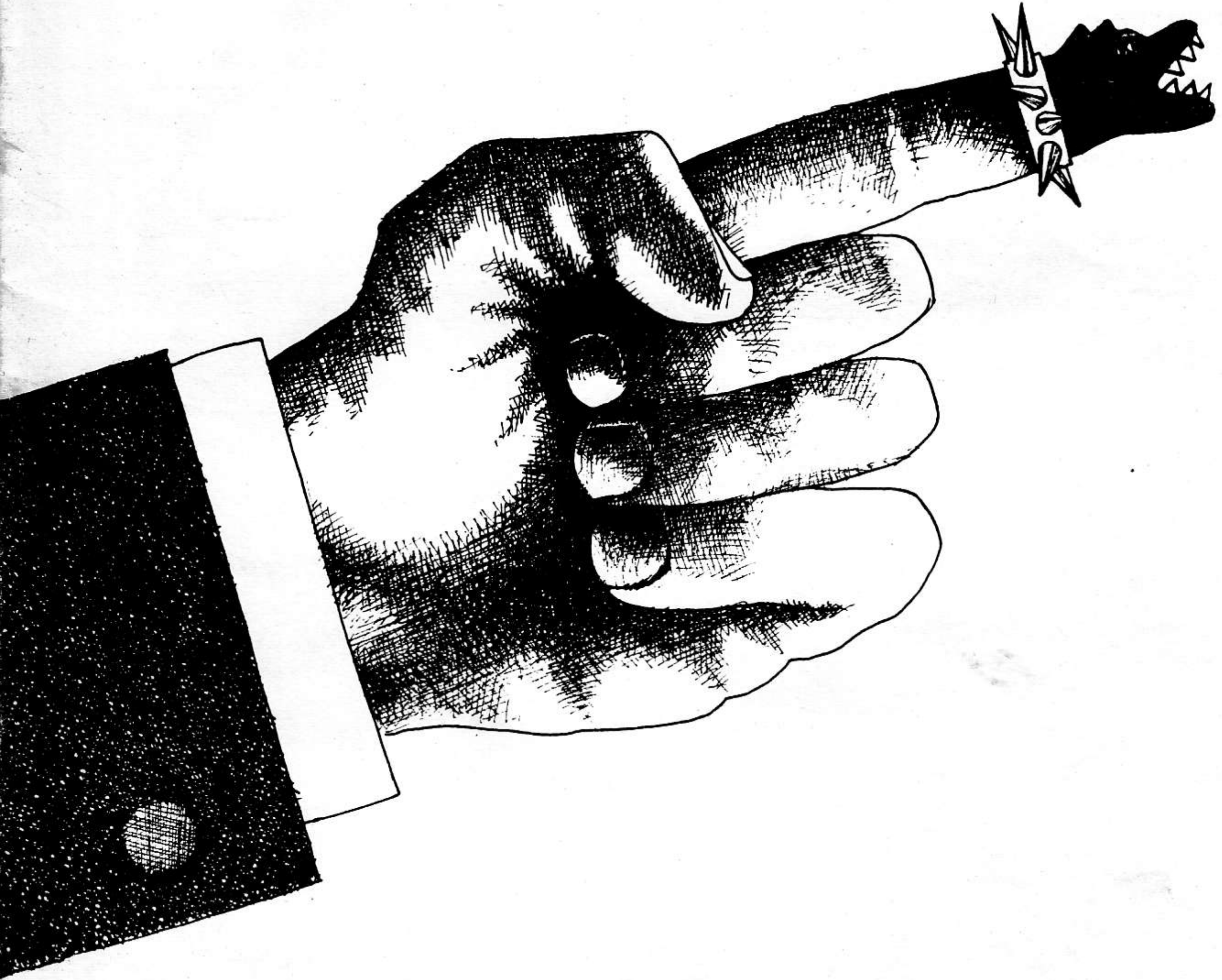
KARA

4
OCAK '87
KDV DAHİL 300 TL

YENİLMİŞ ASİLERE ÇİÇEK VERELİM ◆ KADINLARIN 'ÖZGÜRLEŞMESİ' ◆ ÖĞRENCİLER İÇİN AYİN TÖRENİ
TÜRK FAŞİZMİ ÜZERİNE ◆ TARİHTE FEDERALİZM

İÇİNDEKİLER

Kapak: Mehmet AKIN

Yazışma Adresi: Ahmet KURT
P.K. 1053
34437 Sirkeci-İST

KARA

Sahibi: Ahmet KURT
Yazılşleri Müdürü: Ümit ALTUĞ
Yönetim yeri: Klodfarer cad. Işık sok. Işık han.
No: 3/16 Divanyolu-İSTANBUL
Dizgi: Ahtapot
Basım: Gül Matbaası
Dağıtım: Etkin

Vazgeçtim bu dünyadan tek ölüm paklar beni,
Değmez bu yangın yeri, avuç açmaya değmez.
Değil mi ki çiğnenmiş inancın en seçkini,
Değil mi ki yoksullar mutluluktan habersiz,
Değil mi ki ayaklar altında insan onuru,
O kızoğlan kız erdem dağlara kaldırılmış,
Ezilmiş, horgörülmüş el emeği, göz nuru,
Ödlekler geçmiş başa, derken mertlik bozulmuş,
Değil mi ki korkudan dili bağlı sanatın,
Değil mi ki çılgınlık sahip çıkmış düzene,
Doğruya doğru derken eğriye eğri çıkmış adın,
Değil mi ki kötüler kadı olmuş Yemen'e,
Vazgeçtim bu dünyadan, dünyamdan geçtim ama,
Seni yalnız komak var, o koyuyor adama.

KARA

William Shakespeare "66.SONE"

"date i fiori, ai ribelli vinti"

YENİLMİŞ ASİLERE ÇİÇEK VERELİM

(Bir İtalyan Halk Şarkısından)

Kemal DEMİR

Zihinlerimiz, yaşadığımız ülkede kopukluklara alıştı her nedense. Yaşı müsait olanlar bilir, Türkiye'nin yakın milatlarını. Daha eski milatları daha eskiler. "Eski tüfek", "12 Marttan Kalma" ve "12 Eylül öncesi", ne çok söylendi bütün bunlar ve ne çok söylenir.

Üzerinden silindirle geçilmiş kaç kuşak vardır kimbilir Türkiye'de. Her kuşağın ayrı anıları -60 eylemcilerinin "İstiklâl Marşı", 60 sonlarının 6. filosu, 70 sonlarının bomba ve makineli tüfek sesleri- ayrı özlemleri, ayrı tarzları vardır.

Son fırtınayı hepimiz yaşadık, kaç uykusuz gece, kaç koğuş sayımı, kaç falaka, derken kaç şişe rakı, deliler gibi okunan kitaplar, hangimiz "ben ayaktayım" diyebilmek için nelere sarılmadık ki. Dedik ki, bir kişi bile ayakta kalırsa, demekki başkaldırının onurunu korumak mümkün. Bir kişiden çok, ama çok fazlaydı elde kalan.

Sonra bir sabah uyandığımızda (ya da uyuyamamıştık) bir "sanat" dergisi gördük, bir gazete bayiinde. Sonra bir tane daha, sonra bir tane daha ve sonra yeni bir tane daha. Sonra, hemen sonra Erich Fromm, Wilhelm Reich, biraz daha bakındık sağa sola, sanat etkinlikleri, sinemá günleri ve bunların "yeni" yeni insanları.

Yanlış mı hatırlıyorum? Yoksa benim mi hüsn-ü kuruntum, dedik ki bu sarsıntıdan sonra olur bu kadar. Başkaldırının adı muhalefet olur, o da başka yerde yok, şimdi buralarda böyle yaşanıyor galiba.

Meğer biz ne kadar safdilmişiz. Hani "doktor" olsa canım yanmaz, kasaplar yatırdı bizi ameliyat masasına. Neler mi bulmadılar "hasta" bedenimizde ve ruhumuzda. Meğer her türlü zorbalık aslında bizim kabahatimizmiş. Bunun için anlamazmışız Fromm'dan, Reich'tan ve daha nice ilim irfan sahibi kişilerden. Yahu biz binlerceydik, binlercemizin de ne çok sorunlu aile yaşantısı, ne çok cinsel sorunu varmış, tuh ulan biz yaşamamış mıyız yoksa? Meğer hep kaybetmişiz de hiç kazanmamışız. Yürüyüşte yalnızlığımızı maskelemek, mücadelede kişiliğimize güven kazanmak için bağırmış, didişmiş ve herhalde de hapishaneleri sado-mazoşizmimizi tatmin etmek için doldurmuşuz. Ben bunları hiç düşünmemiştim hay allah...

Derken efendim, kasaplar çoğaldı, kasaplar ve ellerinde kitaplar. Yakalanmaya gör, semptomdan teşhise, teşhisten tedaviye ve ebedi bunalım, bunalım, bunalım, sonrası, sonrası yok, o kadar. Ne çok "dertleri zevk edindim" durumu sararmış ortalığı.

Ve "yeniler" denildi bu türe. Önce "eskiler"den söz edilirdi, birileri birilerine "eskiler" deyince şüphesiz bu işin "yenileri" de olacaktı. Ama hangi işin?

12 Eylül öncesi Türkiye'sinde binlerce insanın belirli bir tarz içinde bulunduğu, belirli bir tarz içinde düşündüğü ve davrandığı, bu tarzın şu veya bu "siyaset" dinlemeden, yaşamımızın ortak bir yanı olduğu, onun ayrılmaz bir parçası haline geldiği (bütün tarzlar böyledir zaten) ortada. Fakat bu tarzın aynı zamanda bir **mücadele** tarzı olduğu, talihsizliği belki de sadece faşizme karşı olmakla sınırlı olan (ama bu alanda oldukça etkin) bir mücadelenin ürettiği ve mücadeleyi yeniden üreten bir tarz olduğu da bence aynı oranda ortada. Bu mücadelenin en azından bazı yöntemlerde radikalliği taşıdığı da bugünün fırtına öncesinde de bu tarzdan "kurtulanlar" ona "kapılmayanlar" vardı ve yine onların ortak bir özelliği vardı. Mücadelenin dışında ya da cephe gerisinde bulunmak. Suya sabuna dokunmayanların temizliğiyle bugün "eskinin hatalarından arınmak", "eski yanlışları tekrarlamamak" laflarıyla kendi geçmişlerini kurtarmak çabası içindeler.

"Eski"de otorite vardı, "tavan"ın "taban" üzerinde zorbalığı vardı, dargörüşlülük ve birbiri ardından gelen siyasi (önemli ölçüde de siyasi olmaktan kaynaklanan) saplantılar, hatalar vardı. Ama "eski" de kadeşlik, dayanışma ruhu, coşku, yarını bile düşünmeyen bir "özveri"de vardı. "Eski" adının yakıştırıldığı binlerce insanı, dergilerde, kitaplarda yazan programlardan teorilerden çok belki de bu nitelerdi. Ödül kazanan romanlar ya da "güzel laflar"ve"kısmi doğrular"la karalanamayacak bir ruh gezinirdi sokaklardı. Sağınıza solunuza baksanıza, bu "üst düzey takılmalar", bu dinanizmin "d"sini içermeyen lak lakalar, bu "bireysellik" adına liberalizmin "birey" anlayışında takılıp kalmış ve birey değil ancak bencil olabilecek insanlar mı yeni?

Bir tasavvuf hikayesinde, cavla-

ki bir derviş (*) gören kel papağanın, dervişi aynı türden sanarak konuşmaya kalkması misali "yeni"lerde "eski"leri sürdüregeldikleri eleştiri minvaliyle aşacaklarını sanıyorlar. Düşünmedikleri, ya da düşünmek bile istemedikleri "eski"nin bir mücadele tarzı olduğu. "Eski" eskitilmedi ki "eski" olsun.

Bir mücadeleye katılmaktan, onu oluşturmaktan doğan moral, en güçlü moralsizlikten daha estetiktir. En büyük olumsuzluklarla malûl olsa dahi böylesi bir dinamik, bireylere varoldukları gibi davranabilmeleri açısından çok daha fazla seçenek ve olanak sunar. Unutulmamalıdır ki bugün kendisini karalayanların (eleştiri demiyorum) bir çoğu varolabilmelerini bile "eski" dedikleri mücadele tarzına borçludur.

Evet, "eski" eski kılınmalıdır. "Eski" aşılmalıdır. Ama onu aşmak, toplumsal mücadelede onun tuttuğu yeri fazlasıyla doldurmak, onun tarzından daha estetik, daha özgür bir mücadele tarzıyla birlikte gelişebilecek, kardeşliği, dayanışmayı, "özveri" ve coşkuyu "eski"yi aratmayacak ölçüde geliştirebilecek bir mücadele ahlakı ile olabilecek bir şeydir.

"Eski"ye yönelecek siyasi, felsefi eleştiriler ancak onun moral kabuğunu dağıtabilecek bir yeni mücadele morali içinde hedeflerine ulaşabilirler. Aksi takdirde yapılan karalamalara (aralarında doğrular da olsa) haklı olarak kulak tıkanacaktır.

(*) Savaşçı bir tür derviş. "Serseri" olan ve silahlı dolaşan Cavlakiler kafalarındaki saçları kazıtırlardı.

LİBERTER DÜŞÜNCENİN ÜÇ SACAYAĞI

-3-

Ali KÜREK

KROPOTKİN

Prens demek gerekmiyor tabii, ama bir Rus soylusuydu ve prens ünvanına sahipti. Aynı zamanda da Uluslararası Coğrafya Cemiyetinin başkanlığı önerilecek kadar iyi bir coğrafyacıydı.

1840'larda doğdu. Gogol'un hikayelerini, Puşkin'in ve Nekrasov'un şiirlerini, Çernişevski'nin makalelerini okuyarak geçirdi ilk gençlik yıllarını. Sonra çarın özel muhafızlarından biri olarak buldu kendini. 1862'de bu görevi terk edip, coğrafya çalışmalarını derinleştirmek için Rusya içlerinde askeri bir görevle seyyahatler yaptı. Bu süre içinde kırsal hayatı ve dağlık bölgelerin kabile yaşamlarını gözlemleme olanağı buldu ve bundan çok etkilendi. Yine burada şahit olduğu bir olay hayatı üzerinde önemli bir etki yaptı. Bu, ayaklanan bir grup Polonyalı sürgünün idam edilmesiydi. Ordudan ayrıldı, St. Petersburg'a döndü. Bunun bedeli zengin babasının onu reddetmesine neden oldu. O'da Rus Coğrafya Cemiyetine sekreter olarak girdi ve coğrafya çalışmalarına devam etti. Ve bu dönemde şu soruyu soruyordu kendine.

"Çevremde sefalet ve bir parça ekmek için mücadeleden başka bir şey yokken benim bu yüksek zevklere ne hakkım var. Bu yüksek zevkleri tatmamı sağlayan acaba, çocukların ağzından alınan bir parça ekmek biraz buğday mı?"

Bilimsel çalışmalarını bıraktı ve o günlerde radikal Rusların Mekkesi haline gelen İsviçreye gitti.

"Okuduklarımdan ve gördüklerimden daha fazlasını bilmediğim ve bütün okumuş sosyologların da bilmediği yeni bir dünya buldum Enternasyonalde ve işçilerin günlük hayatlarında."

Cenevre'de Marksist bir Rus grubuyla tanıştı, fakat kısa bir sürede grubun lideri Nicolas Utin'in politik hesaplarından tedirgin oldu ve Zhukovsky ile yani Cenevre'deki Bakunincilerin lideri ile yakın ilişkiler kurdu. Bu ilişkiler ona Juras'lı işçilerle tanışmayı sağladı, bu da yeni bir adımı,

"...Juras dağlarında bulduğum eşitlikçi ilişkiler ve görüşlerini bağımsızca ifade eden sınırsız coşkuya sahip işçiler, saat yapımcıları birlikte geçirdiğim bir haftadan sonra benim sosyalizm üzerine görüşlerimi belirlememi sağladılar; ben bir liberterdim artık."

Bu döneminin ardından Kropotkin'in, St.Petersburg'a döndüğünü ve bir Narodnik çevre olan Chaikovsky grubuna katıldığını görüyoruz. Kropotkin bu dönemde çarlık Rusyasında bile üretici kooperatifleri kurulabileceğini ve bunların en azından bir propaganda biçimi oluşturabileceğini savunuyordu. Rusya'da kaldığı sırada Nechayev terörizmine karşı çıktı.

"Devrimciler devrim yapamaz, onlar ancak huzursuz halkın çabaları arasında bağlantı kurar ve rehberlik yaparlar."

1874'de tutuklandı ve Peter-Paul kalesine hapsedildi, iki seneden fazla burada kaldı ve gönderildiği askeri hastaneden kaçarak İngiltere'ye oradan da İsviçre'ye dönerek Juras federasyonuna yeniden katıldı.

"Yavaş yavaş liberterliğin bir eylem biçimi ve özgür toplum kavramından daha fazla bir şey olduğunu farkettim, o bütün insan bilimlerinin kullandığı diyalektik ve metafizik yöntemlerden farklı bir şekilde geliştirilmesi gereken bir felsefenin parçasıdır."

Fakat bu konuda çalışmaları sürekli bir polis baskısı altında sakatlanıyordu. Yine bu dönemde Kropotkin'in devrim kavramına getirdiği yaklaşımlara rastlıyoruz. O'na göre devrim Bakunin'inki gibi ani bir patlama ve yıkım dalgası değil ama eğer bundan önceki bütün devrimlerde olduğu gibi kendisini reddeden bir hükümetle sonuçlanmasını istemiyorsak uzun süreli bir hazırlığın bilinçli meyvası olmalıydı. "Bugünün fethi" ve bugünün insanında gelişecek özellikler bir devrim sonrası "hükümetin anomalisinin" meydana gelmemesi için önemli bir garantiydi. Devrim sonrası toplumunun üretim araçlarına birbiriyle doğ-

rudan ilişkiler içinde bulunan insanların oluşturduğu komünler dolayımıyla ortak sahip olacakları, ama Bakunin'den farklı olarak herkese ihtiyacına göre bölüşüm yapılacağı bir toplum olacağını düşünüyordu. Proudhon'dan farklı olarak özel mülkiyetin olmaması gerektiğini savunuyor ve yine farklı olarak Halk bankası dahi olsa herhangi bir kredi ve ücret sisteminin zorun başka bir biçimi olacağını düşünüyordu. "Pratikte gerçekleşebilirliği açısından Liberter düşünce" adlı makalesinde, yerel komünlere dayanan ve gerçekleştiğinde üretim araçlarının özel mülkiyetiyle birlikte **hemen** ücret sisteminin her biçimini yok edecek bir devrimin gerekliliğini vurguluyordu. 1936 İspanya'sında yapılan da buydu. Ona göre lüks mallar üretimine, bürokrasiye, askeri yatırımlara yöneltilen güç bütün toplumsal çözümleri sağlayacak ve herkese bolluğu getirebilecek ölçüdeydi. Ve devrim bunları yok edecekti.

1883'de bazı liberter bireylerin giriştiği yaygın "terör" eylemlerinden Liberter Enternasyonali sorumlu tutmak isteyen Fransız hükümeti tarafından hapse mahkum edildi. Gerçekte ise Kropotkin bu eylemleri kınamamasına rağmen hiç bir zaman desteklememişti. Bir düşünür olarak popüler kişiliği, dönemin bir çok aydınını, bu arada Victor Hugo, Ernest Renan gibi meşhur figürleri,birçok profesörü, affedilmesi için Fransa cumhurbaşkanına başvurmaya yöneltti. Yine de üç sene sonra cezanın bitmesine iki sene kaldığında affedildi.

Kropotkin'in bundan sonraki döneminde, evrimci yaklaşımlara daha fazla ağırlık tanıdığını ve barışçıl yöntemlerle meydana getirilebilecek bir toplumsal dönüşüme eğilim duyduğunu görüyoruz.

I. Dünya Savaşı ile birlikte Kropotkin'in hayatında dramatik bir dönem başladı. Savaşın başında, despotik olarak ilan ettiği Almanya'ya karşı Fransız ve İngiliz devletlerini destekledi. Bakunin, sözgelimi daha önce despotik Prusya devletine karşı Avrupa halklarına bir savaş çağrısı yapmıştı (Komün döneminde) ama bu savaşa amaç olarak bütün devletlerin yok edilmesini koymuştu. Oysa Kropotkin, o güne kadar bütün Liberter hareketin inatla savunduğu bir ilkeyi 'anti-militarizmi' ve 'devletler düzeyinde politikayı reddetmeyi" önemsemez göründü. Bu onun için tam bir yalıtılma ve zor günler getirdi. Bütün Liberterler onu terketmişti. Bu olay, beri yanda bir hareketin yapısının hareketin kahraman ve/veya liderlerinin hareket alanını nasıl belirlediğini göstermesi bakımından önemli bir örnektir. Kautsky I. Dünya Savaşında Almanya'yı desteklediğinde Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin büyük çoğunluğunu peşinden sürükleyebilmişti; ama aynı şey Liberter hareket için geçerli değildi ve ortada kalan, bütün karizmatik kişiliğine rağmen Kropotkin oldu.

1917'de Rusya'da patlak veren devrim Kropotkin için bir umut ışığı oldu. Hemen Rusya'ya döndü. Petrograd tren istasyonunda kendisine muhtemel bir müttefik arayan Kerenski tarafından "Marsaillaise" çalan bir bando ve askeri törenle karşılandı. Doğal olarak orada tek bir Rus Liberteri bile yoktu. Ama Kropotkin Kerenski ile herhangi bir yakın ilişkiyi ve hükümette yer almayı kesin bir dille reddetti. Devrimin en sıcak günlerinde, kendi vatanında derin bir yalnızlığa gömüldü.

Ama Ekim devrimi ile birlikte Kropotkin hızla yalnızlığından sıyrıldı ve yasallaştırmalara, yeni bir devlet kurulmasına muhalefet eden Rus Liberterleriyle birlikte çalıştı. Bolşevik partisinin Sovyetlerde tahakküm kurmasını engellemeye çalıştı. Dünya çapındaki şöhreti ve Rusya'da kendisine duyulan sempati onu Bolşeviklerin dolaysız bir saldırısından korudu ama, yoldaşları için bu sözkonusu değildi. Kasım 1920'de Lenin'e bir mektup yazarak Liberterlerin görüş bildirme özgürlüklerini ellerinden almak için yapılan rehin almaları eleştirdi. Yine bu dönemde geniş bir şekilde Batı basınında yayınlanan "Dünya İşçilerine Mektup" başlıklı yazısında işçileri Rusya'ya karşı uygulanan yalıtmaya karşı mücadeleye ve Rusya'nın kuşatılmasına karşı çıkmaya çağırıyordu. O'na göre bu kuşatmayı kırmak işçi örgütleri olan Sovyetlerin parti diktatörlüğünden kurtulmasına ve devrimin gerçekleşmesine katkıda bulunacaktı.

Fakat, bilindiği gibi, bu çağrılarının hiçbirl cevap bulmadı. Zaten o sırada bütün Rus Liberterler Ukrayna'da Makhno ordusunda savaşıyorlardı devrim için. Kropotkin Şubat 1921'de Moskova'da öldü. Cenazesi Bolşeviklere karşı muhalefetin bir gösterisine dönüştü, 8 kilometre uzunluğunda bir kortej oluşturan kalabalık Kara bayraklarının üzerine şu yazıyı yazmıştı:

"Nerede otorite varsa orada özgürlük yoktur." ■

KADINLARIN 'ÖZGÜRLEŞMESİ'

Ariane GRANSAC

Çeviren: Figen ÇEŞMELİ

Kadınlar mücadelesinin bir "soğukluk" dönemi yaşadığı şu sıralarda, bu konudaki görüşlerin derinleştirilmesi ve ciddi bir bilançonun çıkarılmasının -bu son on yılın olumsuz olduğu kadar olumlu "bilgilerini" elde etmek için- tam da zamanı olduğu ve Kadın efsanesini ve toplum içindeki "konumunu" yıkmak gerektiği kanısındayım.

Burada, çok fazla çalışma ve çaba gerektiren bir bilanço ve derinlemesine bir analiz yapmak iddiasında değilim, kaldı ki böyle bir şeyin kendini ilgili hisseden her bireyin tek katkısı ve ortak çalışmasıyla yapılması gerektiğine inanıyorum.

Şu halde daha sınırlı bir düşünce çerçevesinde, "feminizmin' gelişmesini olumsuz olarak etkileyen -bana öyle geliyor ki- bir nokta üstünde durmak istiyorum. Çağımızın temel feminist istemine bakalım: Eşitliği elde etme hedefine gibi görünen, toplumsal sistem içinde kadınlara erkeklerle aynı önemin verilmesini isteyen, fakat onları, varolan toplumsal gerçeklik içinde, bugüne kadar erkeklere ayrılmış değerler sistemi içine sokan bir dava. Eşitsizlik ve hiyerarşi temeline dayalı bir sistem içinde eşitlik istemek bir paradoks yaratmaktadır; çünkü bu durumda, "cinsiyetlerin eşitliği" için mücadele haklı olsa bile, toplumsal sınıf farklılıklarının kabulü ile kendini göstermekte ve hatta hiyerarşi içinde kadınlara önemli bir yer verilmesi istemi ile sistemin güçlendirilmesine hizmet etmektedir.

Oysa feminist hareket, bu değerlendirme biçimini, eşitlik ve özgürlük doğrultusunda bir "ilerleme" olarak sergilerken, bilinçli ya da bilinçsiz olarak, kadınların hakim değerler sistemine uyumlanması için ek bir motivasyon yaratmakta, erkeklerin ve kadınların diğerleri üstündeki iktidarını meşrulaştırmaktadır.

Değer kazanma sürecini bir özgürleşme süreci olarak sunma olgusu içindeki çelişkiyi farketmemi sağlayan -en radikal feminist hareketler tarafından anlaşıldığı gibi- kadınların erkeklerle aynı öneme sahip olma konusundaki ısrarlarıdır. Bu çelişkinin, öncelikle Devlet iktidarının hakimiyetini güçlendirmekle işe başlayarak insanın insan üstündeki hakimiyetine son vermek isteyen bütün politik hareketlerin düştüğü bir çelişki olduğu kanısındayım. Bazı hareketler böyle bir tavrın kendi yıkımını hazırlamak olduğunu kabul etmektedirler. Zaten yakın tarih de bu yanılsamanın büyük bir hata olduğunu ve ütopyaların en kötüsü olduğunu kanıtlamıştır....

Şu halde böyle bir yöntemin "amacını ve araçlarını" sorgulamak gerektiğini düşünüyorum. Bence temel olan, eleştirel bir anlayış taşımadan, bir "ilerleme" yanılsaması içinde yaşamamıza yol açan çarkların yapısını incelemektir. Çünkü baskının genel biçimlerini radikal bir şekilde ortaya koyamayan bütün "özgürlük" hareketlerini etkileyen ve koşullandıran çelişkinin yapısını ve geçiciliğini anlamamızı sağlayacak olan budur.

Bu anlamda "feminizm" (özgürlük hareketi olarak) olgusu ilginçtir. Toplumsal alanda olduğu gibi özel alanda da "erkek" hakimiyeti sorununu ortaya atarken, iktidarın köklerine de dokunmaktadır, fakat anlamsal sapmalarla, önerilen (ya da istenilen) önlemler -iradi ya da gayri-iradi olarak- iktidarın yok edilmesine değil, tanınmasına katkıda bulunmaktadır. Yani değerlerdeki eşitsizlik eleştirilirken, sistemin dayattığı bir değerlendirme sistemine bağlı kalarak, daha fazla "istemek" ve dolayısıyla iktidara katılmak (ünlü, "eşit işe eşit ücret" talebi burdan gelmektedir) önerilmektedir.

"Herkesin eşit olacağı bir toplum yaratmak istediklerini" ve "nihai amaçlarının genel bir bakış açısıyla yalnızca kadın değil,fakat cinsiyetinden ve cinsel yönelişinden bağımsız olarak insan olduğunu" ileri süren liberter kadınların, hareket içinde kadınların "ezilmesi" ve ayrı muamale görmesi sorunu karşısında aldıkları tavırlarda da, "değerlendirme" ve "özgürleşme" sorunu arasındaki çelişkiyi bulabiliyoruz.

Feminizm, kadının ücretli olarak çalıştığı takdirde maruz kaldığı "çifte sömürünün" altını çizerken, "kadın özgürlüğünün" büyük ölçüde, "kadınlar tarafından yüklenilen" ev kadınlığı vasatlığının sınırlamasını reddetmekle mümkün olduğu görüşünün çürütülmesine katkıda bulunmuştur. Fakat özgürleşmeden bahsetmeden önce, içinde bulunduğumuz bu yönelişi kavramak için bu reddedişin nedenlerini incelemek gerektiği kanısındayım.

Aile içi tüketimin organizatörleri olan, aynı zamanda ailenin ve çalışma gücünün günlük yeniden üretimini garantileyen yegâne görevliler konumundaki kadınlar, çeşitli ekonomik faaliyetlere katılarak ve değişim değerlerinin üretimi sürecinde yer alarak bu işlevlerinden yavaş yavaş sıyrılmışlardır. Böylece, kadın ticari süreçlere girdikçe üretici faaliyeti ev kadınlığı faaliyetinden ayırma eğilimi yavaş yavaş gelişmiştir. Ticarileşme ne kadar fazla ise, ev kadınlığı işlevi ile de-

ğişim değerlerinin üretimi işlevi arasında o kadar kesin bir ayrım çizilmiş ve sonuçta kadının değersizleşmesi gündeme gelmiştir. Fakat, kadın, önemsenmediği bu ortamda, çalışmasıyla sosyal bir çevre "yaratmayı" başarmış olsa bile, en önemli kahramanları kadın ve malların üretimi olan bu sosyolojik dönüşüm, toplumsal boyutlu bir kapitalist değişim sürecini yansıtmaktadır. Kapitalizm, temel çekirdeklerinden biri olan ve geleneksel işlevlerinin yanısıra kadının çabası doğrultusunda üretici bir birim olan aileyi dönüştürerek kendi gelişmesi için kullanmaktadır (I). Bu biçimiyle aile, yüzyıllardan beri toplumsal inanışa damgasını vuran **ezilmiş kadın, erkeğe tabi kadın** düşüncesini güçlendirerek, ekonomik sistem içinde, kadının çok büyük bir çalışma birikiminin olduğu toplumsal bir üretim birimi haline gelmiştir.

Sonuç olarak, kadınlar tabi olanlar olarak ilan edilirken, erkeklerin koruyucu davranışları güçlenmiştir, şöyle ki kadın, erkekler karşısındaki konumunun gösterdiği adaletsizliği reddetmek için mücadele ettiği ölçüde sesini duyurabilmekte, fakat bir yandan da erkeğin egemen konumunu sağlamlaştırmaktadır. Bu karışıklık bütün feminist hareketlerde kendini göstermiştir. Tabi olan kadın kavramı gerçek bir bilinçlenmeyi engellemektedir, çünkü eğer "kadın erkeğin olmasını istediği gibi bir kadın ise, bu bağımlılık ve bu ikincillik, onun **sınırlılıklarının sorumluluğunu elinden almaktadır.**" (2)

Uzun süre kadın, onu, sistemin ve dolayısıyla kendi varoluşunun sürekliliğinin temel direği yapan dışsal ve içsel bir konformizmde ifade bulan, pasif bir kabullenme tavrı içinde kaldı. Fakat, "ev kadınlığı hizmetleri üretimindeki gerileme" (3), kadınları, bu hizmetçilik çemberi içindeki işlevleri ve dışardaki yerleri hakkında kendi kendilerini sorgulamaya itti.

Kadın bu bağımlılığını bir şekilde kabullenmişti, çünkü bu bağımlılığı, **canalıcı** ve temel bir rol çerçevesinde yaşaması onu yanıltmıştı. Aile içindeki işlevi ilksel iken, bağımlılığı ona, hizmetçilik çemberi içinde bir iktidar sunmuştu: bu işlevi çerçevesinde bir otoritesi vardı -kuşkusuz bu, kendi istediği bir otorite değildi.

Sonuç olarak kadınlar için ayrılmış olan bu yer kendiliğinden şekillenmişti. Bu yeri doldurmaya elverişli gibi görünmek yeterliydi. Değer kazanma, "kural" içinde kalmaya ve görevini yerine getirebilecek güçte gibi görünmeye bağlıydı. Bu görev, hangi kadın olursa olsun **bütün** kadınların becerebileceği bir düzeydeydi. Fakat toplumdaki evrimleşmeyle birlikte, aile içi işbölümünde bir değişme oldu ve bütün hayatını bu göreve adamış ve bu görev için yaratılmış bir kişinin varolması, eski gerekliliğini ve canalıcılığını yitirdiği için kadının işlevi de değerini kaybetti. Dolayısıyla bir kimliksizlik, tanınmamışlık, boşluk duygusu (belki de, üretimdeki yerleri makinalara kaptıran işçilerin durumuyla benzerlik kurulabilir) belirdi.

Dahası bir çemberden başka bir çembere geçmek, ev kadınlığı dışındaki yaşama uyum sağlamak zorunda kalan kadınlar, yeni bir soruyla karşı karşıya geldiler: hangi görev için? hangi konumda?

Ev kadınlığı çemberi içinde iken kadın, varlığını koyabiliyor ve Ben'in özgül bir değerlendirilişine (diğerlerinden ayrı, tek ve farklı olduğu ölçüde) ihtiyaç duymuyordu. Tersine diğerleriyle eşit olduğunu kanıtlamak zorunda değildi, o kurala göre yaşıyor, kendisini, genelin çıkarına hizmet eden işleviyle tanımlıyordu. Oysa ev kadınlığı dışındaki çemberde zaten bağımlılar bulunduğu için, kadınların çoğu kendilerini önemsiz yerlerde buldular. Ev kadınlığı çemberinde olduğu gibi gene bağımlı olarak kaldılar, fakat bu sefer, canalıcı bir görevleri ve dolayısıyla "otoriteleri" yoktu.

Ayrıca "entegrasyon süreci yavaş olduğu" için, **kadınlar uyumlanacak zamanı buldular,** çünkü "iş psikolojisi yasalarına göre, bir alışkanlık bir kez elde edildi mi, farklı davranış biçimlerinin oluşabilmesi için bireyin bunların çok üstün olduğuna ve iyi bir uyumun tek yöntemi olduğuna inanması gerekir."(4)

Bu bakış açısıyla, feminist hareket bilinçli ya da bilinçsiz olarak, kadınları, hakim değerler sistemiyle bütünleşmeleri için güdülemiş ve bu da feministleri kadınlarn yönetim görevlerine (yani önemli denilen görevlere) getirilmelerini istemeye itmiştir. Fakat bunun için, bugüne kadar erkekler için ayrılmış olan değerler sistemi içinde, kendilerinin, biricikliklerinin bireysel bir değerlendirmesini yapma sürecine girmeleri gerekmektedir. (5).

Toplumsal sistemdeki evrimleşmeye bağlı olarak, kadınların değerlendirilmesini erkeklerin değerlendirillmesinden ayıran şeyin ne olduğunu incelemenin ilginç olacağı inancındayım. Kadınların bugünkü durumlarından hareketle, tavrımızı belirleyen bazı çarkları anlamak mümkün olabilir belki de. Kadının işlevi değişmiş olsa bile zihni halâ adapte olamamıştır, kafasında, topluluğâ, dahası Devletin

henüz olmadığı toplulukların grupsal yaşayışına bağlı bir değerlendirme sistemi vardır. Ancak "arkaik" olarak niteleyebileceğimiz bu zihniyet gözlerimizin önünde dönüşmekte veya kaybolup gitmektedir, şöyle ki bugün, bazı "ayrıcalıklılar" dışında kadınlar, ev kadınlığı çemberi içinde olduğu gibi dışarda da hiçbir canalıcı görevi olmayan, başkalarına tabi olan kişiler haline gelmektedirler. Dolayısıyla bir yoksunluk içindedirler...

Bir değer kazanmak amacıyla önemli mevkilere gelebilme yollarının aranması, aynı zamanda yeniden tanınmak için bir iktidar peşinde koşmak demektir. Kişisel bir çıkar çerçevesinde bir kadın olarak Ben'in aranması, Kural'ın ve dolayısıyla Devletin güçlendirilmesi sonucunu doğurmaktadır. Çünkü, "Tanrı der gibi, Ben demeye, VARIM demeye karar verildiği zaman, bu, ruhun derinliklerinde değil, kendini Ben olarak adlandıran Kendi-Benine duyulan İnanç ve Kişilikle açıkça ve tam olarak belirlenen ve zamiri isim yapan bir biçim altında kendini ortaya koyar. Oysa Kendi-Beninin bu yapılanışı, noktası noktasına Devletin, daha açıkça söylenirse Modern Çağın yapılanışına denk düşer." (6). Feminist istemler de bu açıdan ilginçtir: "Benim vücudum", "Çocuk yapacak zamanı kendi seçme hakkım" gibi olumlamalarında olduğu kadar, önemli görevler ve özellikle yönetim görevleri üstlenme isteklerinde de anlaşılmaz noktalar vardır (7).

Bu gidişatın gerçek anlamı, özgür ilişkiler doğrultusunda (bütün) insanların yaşamı için temel nitelikteki etkinlikleri yürütecek "ikinci" [illegible]ksin "özgürleşmesi yollarını ar[illegible]k değil, erkeklerde olduğu gibi, diğerleri (kadınlar ya da erkekler) üstünde bir iktidar kurmaya çalışmaktadır.

Bu gidişatı "özgürleştirici" olarak tanımlamak tehlikeli değil mi? Tersine, kendilerine liberter, antiotoriter diyen kişiler olarak, bu entegrasyon sürecinin derinlemesine bir incelemesini yaparak, ve bu toplumsal dönüşüm dönemi içinde, kadınların bu özel durumlarından hareketle, egemenlik sisteminin çıkarlarına karşı durabilecek yeni bir "varoluş" biçimi arayarak, bu gidişatı reddetmek gerekmez mi? Çünkü bu özgürleşme "yanılsaması" sistemi güçlendiriyor: öncelikle, "özgürlük yanılsaması" olmadan Kuralı benimsemek mümkün olmadığı için ve sonra, özgürleştirici olarak nitelenen gidişatın tamamen aldatıcı karakteri kurulu düzene daha iyi yarınlar sunmakta; başka bir şey yapmadığı için. Sonuçta, eğer cinsiyetlerin eşitliğini sağlayan iktidara bağlı bir değerlendirme ise, bu eşitlik, kadınların, erkek/kadın hakimiyeti sistemine daha tam bir uyumlanmasının ifadesinden başka bir şey olamaz.

Öte yandan, kadınların -sistem **içindeki** bir görev "değişikliği" için geçiş döneminin yaşandığı bugünkü özel durumları, bizi sınırlayan parmaklıkları, bizi sımsıkı sardığı halde **kurtulunacağına** inanılan bu karmakarışıklığı gözler önüne sermektedir. Biyolojik özgüllüğünü, fakat aynı zamanda otoriter toplum içindeki toplumsal ve kültürel özgüllüğünü de temellendiren ve **meşru kılan** bütün ideolojik saptamaları içinde taşıyan Kadın Düşüncesi de bu karışıklığın, bu dolaşıklığın bir örneğidir.

Sistemin niyetlerini "çürütmenin ve başarısız kılmanın tek çıkış yolu" belki de bu yönde bir bilinçlenmeye dayanmaktadır. ■

DİPNOTLAR

(1) Bkz. "Minera, Campesina y comerciante: tres dimensiones de participacion de la mujer en Cochabamba", Rosario Leon, Bolivya, CERES, Haziran 1984.

(2) Emilia Pardo Bazan.

(3) Nicole Laurin-Frenette.

(4) Bruno Bettelheim.

(5) Kuşkusuz ev dışındaki çemberde, erkeklerin büyük çoğunluğu da tabi olan kişiler konumundadırlar, fakat bugüne kadar, "aile reisleri" olarak ev içinde sahip oldukları önem ve etkileri ile bu eksikliklerini telafi edebiliyorlardı. Oysa bugün, toplumdaki evrimleşmeyle birlikte bu vasıflarını yitirmek üzereler. Fakat bu sorun konumuzun dışında kalıyor.

(6) Ağustin Garcia Calvo, "Que es el estadı."

(7) Simone de Beauvoir'in Alice Schwarzer ile "son söyleşileri"ne bakınız, Fransa'daki durumu **şöyle** dile getiriyor:" (kadınlar), işletmelerde yöneticilik değil sekreterlik yapıyorlar, genellikle doktor değil hemşire olarak hizmet görüyorlar. Pratikte en **önemli** kariyerler, onlara yasaklanmış gibi görünüyor (...)" s.28-29. sayfada ise SSCB'deki durumu anlatıyor: "Onlar (kadınlar) genellikle en değer verilmeyen işleri yapıyorlar. SSCB'de hemen hemen bütün doktorlar kadın (...). Kadınlar, tıp ve eğitim alanıyla sınırlandırılıyorlar; bilimsel araştırmalar, mühendislikler gibi daha önemli kariyerlere erişebilmeleri çok daha zor..."

TÜRK FAŞİZMİ ÜZERİNE ÖN DÜŞÜNCELER

Osman KONUR

"Kara"nın I. sayısında İspanya iç savaşı dolayımıyla bir ölçüde Durruti'nin ağzından faşizme değinilmişti. Faşizm konusu dünyanın birçok yerinde olduğu gibi Türkiye'de de uzun süre tartışıldı. Ama "faşizme karşı olanların" yaklaşımlarında derin bir bulanıklık sürüp gidiyor bana kalırsa.

12 Eylül öncesinde dünyanın en gelişkin faşist hareketlerinden (birincisi değilse) birine sahip olan Türkiye'nin gündeminden bu konu şimdilik düşmüş gibi görünmekte. İslamcılar, "demokratlar", sosyalistler tartışıyorlar şu anda. Görünen bu. Her yumuşaklığın bir sert yanı vardır kuşkusuz, islam, sosyalizm vb. sertleşebilir, ama o, o her yanı sert hareket, otoriter yıkıcılığın kılıcı nerede?

Bu yazının konusu Türkiye'de yenilenmiş bir faşist hareketin gelişme dinamikleri olarak belirlenirken, özel olarak da böylesi dinamiklerin önüne çıkılmasının koşulları yazının dışında bırakılmamaya çalışıldı.

İran devrimi ve 24 Ocak 1980 kararlarından sonra Türkiye'de bir patlama yaşayan ve hızla serpilip gelişen islamcı hareket, popüler devrimci solun vurduğu, gücü azımsanamayacak darbeler, kendi içinde beliren ayrılıklar ve nihayet otoritenin resmi bir güç tarafından tekrar tesis edilmesi üzerine ıskartaya çıkan faşist hareket yeniden gelişme dinamikleri bulabilir mi? Bulursa nereden bulur?

İslamcıların "katkı"larıyla toplumun çok önemli bir kesiminin varolana muhalif bir ülke haline geldiği Türkiye'de her zaman varolanın otoriter bir eleştirisini geliştiren ve "hareketin bereket" olduğuna inanan, buna alışan kadroları ve ideolojisiyle faşist hareket daha ne kadar donmuş kalabilir?

"İslamcıların Kutsal Cehennemi" (Kara sayı 3) başlıklı yazımda vurguladığım gibi günümüzün yıldızı islamcılar. Fakat yine aynı zamanda islamcıların bölünmüşlüğünden söz ettim ve bu bölünmüşlük özellikle muhalif islamın politik bir hareket yaratması sorunu gündeme gelince çarpıcı boyutlar kazanıyor.

FAŞİZM ÜZERİNE BAZI SAPTAMALAR

Faşizm, kitlesel, sivil, otoriter bir reaksiyon hareketidir. Ama faşizmin bu özelliklerinin yanısıra politik çizgisinin **başından sonuna kadar** otoriter söyleme sahip çıkan bir hareket olduğunu ve bütün bu özelliklerini yırtıcı bir ölüm atılımı (élan vitale karşıtı olarak) içinde bütünleştirdiğini yani militan bir hareket olduğunu görmek gerekir. Aynı zamanda faşizm, doğrudan eylem temeline oturduğu, irrasyonalitesini ancak doğrudan eylem dolayısıyla (yazılı ve sözlü propaganda ile değil) aktarabileceği için eylemlilik halinde yaşayabilecek ya da en azından gelişebilecek bir harekettir. Katı ve gerçek siyasi program öğelerini birlikte kullandığından hem hedeflerini rahatça belirler, hem de kendi söylediklerinin belirsizliği nedeniyle ve "canlı" bir çelişkiler yumağı ile çeşitli kesimlerden geniş kitleleri etkiler.

Faşizm, İspanya dışında (bu, Frankocu rejim faşistti anlamına gelmiyor) ciddi hiç bir direnişle karşılaşmadan iktidara geldiyse, bunu herşeyden önce bu korkunç kayganlığına, teorik kalıplar içine kolayca sığdırılamayan irrasyonalitesine ve bu ülkelerde karşısına çıkan komünist hareketlerin donukluğuna, aşırı bilimselliğine, kısacası ruhsuzluğuna borçludur.

Güçleri belirli, bu güçlerin mevzilenişi belirli (özellikle fabrikalar gibi çerçeveli bir aidiyet) komünist hareket, bu korkunç elastikiyet karşısında önce felce uğradı, ardından peşisıra aldığı yumruklarla nakavt oldu.

Şüphesiz komünist **hareket,** faşizm kavrayışında genelde bir önderliğin (Komintern) görüşleriyle malûlduysa da bazı komünist grup ve düşünürler bu genel zihniyet dışına çıkabilmişlerdi. Bunu reddetmemek gerekir. Özellikle Troçki ve Gramsci faşizm konusunda Komintern'in tespitlerinden daha derinlikli, daha boyutlu yönelişler içindeydiler. Ama bu durum onları da, o kapsayıcı ideolojilerinin dondurucu etkisinden kurtaramadı, bütün gayretlerine rağmen Troçki, marksizmin ekonomizminin, Gramsci de marksist politik teorilerin etkisinden sıyrılamadılar, ama ne ekonomik tahliller ne de politik saptamalar faşizmi anlamaya yeterli değildi.

Komintern, faşizmin iktidara gelmesinden dolayı, kitlelerin baskı gerçeğini daha kolay göreceği ve ayaklanacağı şeklinde, kargaları bile güldürebilecek belirlemeler yaparken, Troçki de faşizmin iktidarı altında işçilerin halâ ani bir saldırı düzenine geçebileceğini umuyordu. Oysa faşizm, hiç sınırlayıcı tespitler yapmaksızın (yahudiler ve ör celeri burjuvalar dışında) harekete geçirebildiği her kesimde hızla gelişiyordu. Komünistlerin perspektifleri ise kanlı canlı süreci yakalamaktan çok uzaktı. Komintern kağıt üzerindeki soyut kavramları yanyana diziyor, tabandan, tavandan cepheler oluşturuyor, doğrudan eylem durmaksızın bu politik manevraların tamamlanmasının ertesine itiliyor, kendiliklerinden doğrudan eyleme başvuran komünist militanlar ise ajanlık, provakatörlük, karşı devrimcilik ve anarşistlik "suçlamaları" ile karşı karşıya getiriliyordu. Öte yandan Troçki de marksist "işçi sınıfı" mitosu içinde eylem alanını da-

raltıyor, onu toplumun heryanında dövüşen faşistler karşısında fabrikaya tıkıyor ve bu anlayışla o da Komintern kadar sokakların boşalmasına hizmet ediyordu. Marksist üretim mitosu, üretim alanlarıyla toplumsal direniş alanlarını daraltıyordu:

"Ama diyeceksiniz, Almanya'da binlerce işsiz var. Bunu gözden kaçırmış değilim. Ama bundan çıkarılacak sonuç nedir? İstihdam edilen işçileri tamamen bir yana bırakmak ve bütün umutları işsizlere bağlamak mı? Bu, katıksız anarşist bir taktik olur. Elbette, işsizler çok güçlü bir devrimci etmendir, özellikle de Almanya'da. Ama bağımsız bir proleter ordusu olmaktan çok, bu ordunun sol kanadı olarak. İşçilerin asıl çekirdeği, özü, her zaman fabrikalarda bulunacaktır. Fabrika konseyleri sorununun bütün keskinliğiyle devam etmekte oluşunun nedeni de budur."

(Faşizme Karşı Mücadele, Köz Yayınları, L.Troçki, s.94)

Aynı eserin notlar bölümünde "Lümpen Proletarya" teriminin verilen tanımı, bu üretim mitosunu sağlamlaştırmaya yönelik:

"Lümpen proletarya: kabaca, "alt proletarya" olarak, çevrilebilecek bir terim; dilenciler, orospular, gangsterler, sürekli işsizler gibi üretim sürecinin dışına itilmiş bütün bir kesimi kapsar. Lümpen proletaryanın tecrit olmuş ve parçalanmış toplumsal durumu, **bilinçli bir proleter tavrı** (a.b.ç.) benimsemesini engellediği için, faşist ve gerici hareketler, toplumsal tabanlarını en önce bu kesim içinde bulmuşlardır."

(a.g.e. Notlar, s.486)

Böylesi bir zihniyetle reddedilen lümpen proletaryanın önemli bir kesimi faşizme katılırken yine azımsanmayacak bir kesimi sokaklarda faşistlerle çarpışıyordu. İşçiler de herhalde kendilerine yakıştırılan bu "bilinçli proleter tavrı" bilmediklerinden olacak fabrikalarda mahsur kaldılar.

Neyse, yukarda belirtmiştim, yazının konusu esas olarak bu değil,fakat geçerken değinmekte yarar var, faşizmi **anlamak** (anlamak diyorum) herşeyden önce onun yarattığı **yıkıcı otoriter morali** anlamaktan geçiyor, salt ekonomik ya da politik düzeylerde anlaşılabilecek ve yine bu düzeylerde mücadele edilebilecek bir olgu değil faşizm. Faşizm aynı zamanda otoriter bir moral ve "estetik" olgusu. O, sembolleri, sloganları ve iğrenç bağırtılarıyla yaratıyor bu "estetiği"

Faşizmler döneminin bilimi, moral ya da estetik ile bugünün bilimi kadar dahi ilgilenmiyordu. O günlerin bilimsel sosyalistleri ise iyice "nesnel"ci idiler. Bugün de bu "nesnel"cilik konusunda bilimin bile epey gerisinden gidiyorlar ya.

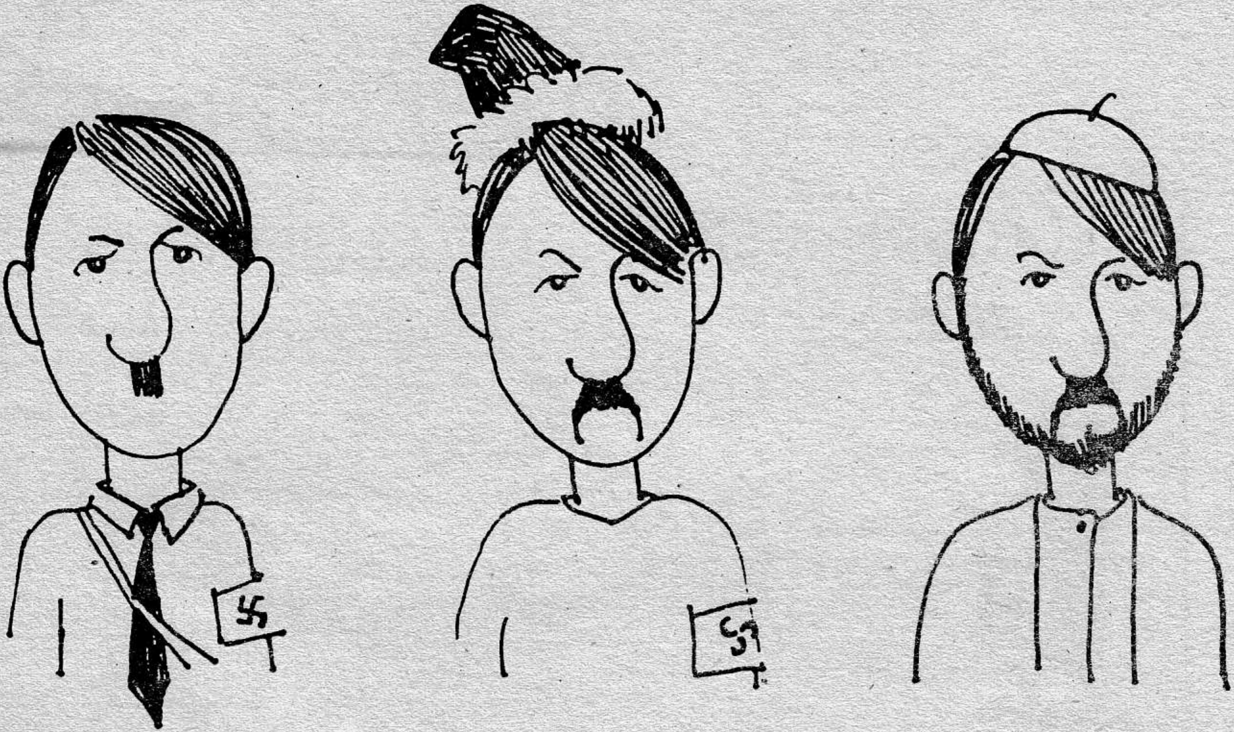
TÜRKİYE'DE MUHTEMEL BAZI DİNAMİKLER

Türkiye'de faşizm, uzun süre "göçebe Türk" ve Türk milliyetçiliği kavramlarına dayandı, fakat yine de Mussolini benzeri olarak Türk-İslam sentezi hiç elden çıkarılmayan bir dayanaktı. Yine de uzun zaman Türk faşizminin içinde sert bir şekilde sürüp giden Turancı-islamcı çekişmelerini izledik.

Bugün ise durum farklı, islam öyle bir popülarite kazandı ki, sağdan soldan "kitle" toparlamak isteyen her siyasi akım ve hareket islami gelişmeye kıskançlıkla ve neresinden bir pay koparsak da kendimize uyarlasak düşüncesi ile bakıyorlar. Öte yandan ümmetçilikle milliyetçilik pek uzlaşır şeyler de değil. Ama unutulmamalıdır ki İtalya ve İspanya örneklerinde olduğu gibi (Alman örneğinin tersine) faşizm, dinsel düşünce ve kurumla rahatlıkla verimli flört ilişkileri içine girebilmektedir. Ayrıca her faşistharekette görülen güçlü devletin, dünya sisteminin hiyerarşisinde bir üst düzeye çıkarılması yönelişi, Türkiye'nin bulunduğu coğrafi ve kültürel konumda "islam dünyasının önderliği" gibi cazip bir hedef bulabilir. Üstelik bu hedef SSCB ve Çin'deki "esir Türkleri" kurtarmaktan çok daha gerçekçidir.

Faşizmin, geleneksel mitoslara ihtiyacı vardır, fakat bu geleneksel mitosları rastgele belirleyemez. Bu mitoslar, hem toplumda faşizme düşman güçlerle güçlü bir çatışmaya kaynaklık edebilecek uygunlukta, hem de faşist devletin oluşmasına hizmet edebilecek nitelikte olmalıdır. Bugün büyük popülarite kazanan islamcılık, Türk faşizmine bu ihtiyaçlarının birçoğunu temin edebilecek nitelikte olmalıdır. Faşizm deneyimlerinde görülmüştür ki (özellikle İspanya'da) statükonun otoriter destekçileri, resmi bir kurum, otoriteyi sağlayabilecek ölçüde güven verici olduğunda, faşizm gibi bir maceraya girişmekten kaçınırlar. Faşizmin öncelikle sivil alanda güçlenerek kendisini kabul ettirmesi gerekir. Bunun için de kitleler arasında etkinliği olan bir tarz gerekmektedir ki, milli maçlardan milli maçlara beklemeleri gerekmesin. Türk faşizmi faşizan değil de faşist olmak istiyorsa Turancı tarzı hızla bırakacak ve islamcı tarza yönelecektir. Bu tarz yok olur ya da yok olacaktır anlamına gelmiyor, ama Turancı tarzda devam edecek bir faşist hareket, Salvador ya da Arjantin'de benzerlerini gördüğümüz dar "terörist" gruplardan öte geçemeyecektir.

Bu noktada sorun, bugüne kadar düşmanlıklarını sürdürmüş bu alanların nasıl aşılanacaklarıdır. İslami gelişmenin gücünü aldığı en büyük kaynak "yerli" kültürle "emperyalist" kültür çatışmasıdır. Ve bu çatışma alanında büyük bir patlayıcı güç yatmaktadır. Bugün mücadele islamcı hareketle ("yerli kültür") resmi ideoloji, sosyalizm, demokrasi vb. ("yabancı kültür") arasında "barışçı" yöntemlerle sürdürülüyorsa bu durum böyle devam edecektir anlamına gelmez. Mücadele keskinleşecek ve keskinleştirilecek-

tir. Yaşam kaynağı doğrudan eylem olan faşizm böyle bir fırsatı kaçıramaz.

İslamcı harekette her ne kadar "tek otorite Allah'tır" düstürü yaygınsa da "başbuğ"un adının "mehdi", "imam" hatta belki de "halife" olması, faşistlerin dünyevi tek lider sorununu çözebilecek niteliktedir. İslamcı aydınların, giderek sertleşen böylesi bir mücadelede sertleşmeye karşı yönde alabilecekleri tavırların fazlasıyla içten ve/veya etkili olabileceğini sanmıyorum.

İplerinden boşalan bir irrasyonalitenin karşısında hiç bir "barışçı" sağduyu duramamıştır. Üstelik islamda "cihad" yok mudur?

Şüphesiz gelişen islami hareket kendi dinamiği içinden benzeri bir totaliter birliği çıkarabilecek kadroları kendisi de yaratabilir. Ama unutulmamalıdır ki, Türkiye'de faşizmin belirli bir örgütlülüğü ve gücü, siyasi birliği halâ vardır, ve önünde yaygınlaşabilmek için oynayabileceği tek atı kalmıştır.

Üstelik islami renkte bir faşizm Türkiye'nin dışardaki "müttefik"lerine ve bölgedeki muhtemel müttefiklerine gerek Amerikancılığı gerekse de klasik islama kıyasla daha militan "anti-komünistliği" sayesinde çok daha hoş görünebilecektir. Bugünün "yumuşak başlı" islamcı aydınları böyle bir durum karşısında ya sertleşecek ya da "zor zamanda" konuşamayacaklardır.

Hal böyle iken, kendilerini halâ birtakım "teorilere" hapsedenlerin "sivil toplum" vb.lerini kekelemeleri ne büyük bir gaftır. Unutulmasın ki faşizm, o güzel "sivil toplumun" bir ürünüdür. Ama Türkiye'de ak'a karşı olanın kara dediği anlayışı çok yaygındır. Resmi ideolojiden islamcı gelişmeye ya da muhtemel bir islami faşizme karşı mücadele etmesini beklemek acizlerin işi olmalıdır.

Fakat genelde faşizme ve özelde Türkiye'de faşizme karşı mücadele sanıldığından çok daha geniş boyutludur. Belirli modellere yönelik (realite de ya da düşüncede) pozitif içerikli mücadeleler, kalkınma, ilerleme, gelişme gibi ekonomik kavramları, güçlenme, birlik ve bağımsızlık gibi politik kavramları içermek zorundadır. Ve artık görülüyor ki bunun bizim ülkemizde genelde iki tarzı olduğu tartışması gündemdedir. Bilim öncelikli (batı kökenli) ve iman önelikli (islam kökenli). İki cami arasında sıkışıp kalarak edilgenliğin çukuruna batmak istemeyen, ya da ehven-i şer olan tarafı seçmek istemeyen her başkaldırı anlayışı öncelikle bu kültürel ikilemin dışına, üzerine çıkmakla işe başlamalıdır. Bu da sanıldığı kadar kolay değil. Yukarıda sayılan kavramların çoğu bugün kromozomlarımıza kadar işlemiş galiba.

Yine unutulmamalı ki coşkun Akdeniz "kozmopilitliği", göçebe hareketliliği, Bizans ortodoksluğu ve islam düşüncesinin garip karışımları sonsuz çeşitlikte kültürel tınılar bırakmıştır Türkiye halkında. Eğer negatif olanın dili bulunabilirse o karmaşık dil zenginliğiyle yaşatılabilir ve kendi kafasını kitap sayfaları arasındaki teorilere gömmezse, halâ geç değildir.

İki cami arasında kim kalmak istiyor?

Otoriter moral panzehir gerektiriyor. Otoriter moral ancak kendisine karşı mücadele içinde gelişebilecek liberter moraller bekliyor (bir moral değil, ama her bireyin kendi estetik seçimlerinin birlikte yürüyebileceği bir moral çatı).

Felaket tellallığı yapmıyorum, ama herkes kendi felaketini o kadar uzakta mı görüyor?

Türkiye'de islami gelişmeyi, Amerika'da mistik tarikatların yayılmasına, Latin Amerika'da katolik kilisesinin gerilla hareketlerini desteklemesine benzetenler bilmem halâ var mı? Ama durum gelişmelerin böyle olmadığını her gün biraz daha ortaya çıkarıyor. Türkiye'de ve dünyanın herhangi bir yerinde faşizme karşı olanların kendilerini üretim birimlerine, ekonomik ya da politik mücadele alanlarına hapsetmeleriyle ve otoriter bir zihniyetle başarı elde edemez. Çok boyutlu bir mücadeledir gereken. ■

ÖĞRENCİLER İÇİ

1. EĞİTİMİN İÇERİĞİ: YÖNLENDİRME

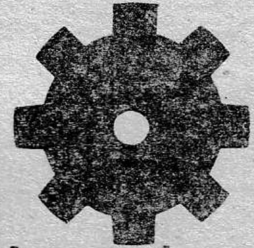
a) YALAN

Üniversite eğitimi, bürokratik ANONİM ve ASKERİ GERÇEĞİ gizleyen resmi Özgürlük, Demokrasi ve Serbest GİRİŞİM anlayışıyla başlar.

Sistemin ASKERİ İHTİYAÇLARI:

SİLAHLI SAVUNMA

2. KAPİTALİST ÜNİVERSİTENİN İŞLEVİ

a) GELİŞİMİ ÖNLEMEK

ÖĞRENCİ

Enerjisi, henüz ilkokul ve lise eğitimiyle öldürülememiş olan öğrenci KARAR VERMEK-HAREKET ETMEK ve YARATMAK isteyecektir. Üniversite ONU DURDURUR. Toplumsal sistemin DOĞAL, EBEDİ ve EZELİ, kendisinin ise ACİZ olduğu öğretilir.

b) SAKATLAMAK

SEYİRCİ

Yaşam enerjisi halâ kaldı
dönüştürülerek HAKKIND
TOPLUMSAL ETKİNLİĞİ
SİSTEME KARŞI ÇIKABİ
FAİL OLARAK TANIMLA
verilmez.

3. ARAÇLAR

a) GÖZDAĞI

Öğrenci bürokrasiye saldırmaya ya da resmi anlayışı sorgulamaya kalkarsa, kurumun BÜYÜKLÜĞÜ ve "nesnel" ve "tarafsız" PROFESÖRLERCE üzerine boşaltılan AYRINTILARIN sonsuz kütlesiyle korkutulur.

b) O

Kara
eyle
ERİŞ
oldu
mez
Üniv
öğre
OTO

N AYİN TÖRENİ

b) BÜROKRASİ

Üniversite eğitimi, öğrenciye, otoriteyi kabul etmeyi ve kurallara uymayı öğretmekle devam eder. Öğrenci, kullanıldığının bilincinde olmaksızın başkalarını kullanmayı öğrenir.

Sistemin ANONİM ihtiyaçları: ÜRETİM ve TÜKETİM

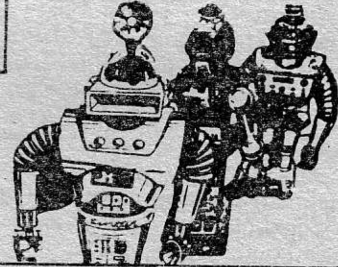

Üniversite eğitimi, öğrenciye TOPLUMSAL KONUMU hakkında PARÇALANMIŞ BİR GÖRÜŞ vererek onu ANONİMLİĞE ALIŞTIRIR. (Bu görüş, onu üretime ve tüketime güdülemek için yeterli, ne olduğu konusunda ise yetersiz olmalıdır.)

ysa bir SEYİRCİYE AN GELİNİR. KENDİSİNİ, YLE, ANONİM-ASKERİ LECEK BİLİNÇLİ BİR MA YETENEĞİ ona

c) MUNİSLEŞTİRMEK

ROBOT

Öğrencinin gelişimi engellenmiş ve sakatlanmıştır ama YOK EDİLMEMİŞTİR, munisleştirilmiş ama kırılmamıştır. ÖĞRENDİKLERİYLE, sistemi sorgulamadan ona hizmet etmek için EĞİTİLMİŞ ve PROGRAMLANMIŞTIR.

TORİTE

rın ve yaratıcı toplumsal nin, KENDİSİNİN EMEYECEĞİ BİR YERDE ğunu anlayan öğrenci ın olmaya hazırdır. rsitenin temel dersini nmiştir: RİTEYE BOYUN EĞMEK.

c) KONTROL

Üniversite profesörleri ve yöneticileri, DOĞRU ÖĞRENİMİ TESTLER ve NOTLAR aracılığıyla YÜRÜTÜRLER, askeri tümevarım tehdidiyle daha da kuvvetlendirirler. Bu kontrol sistemi yıkıldığı zaman sopalar, gazlar ve öldürücü silahlar kullanılır.

'BİLİNENLER'

Nur AKALIN

Akşam üstleri terkederim şehirleri . Yanımda sadık atım, aptal köpeğim bir ışık kümesinden diğerine giderim.

Onları gizlice otobüse alabilmek için çok uğraşırım. Yol boyunca kolonya döken ve bisküvi veren adamın bakışları benim üzerimde olur.

Bazen sevgilimle sinemaya gideriz.

Atım bana küser, çünkü onu almam yanıma. Hangi sinemaya gideceksek orada parkederim arabayı. Genellikle film kötüdür, bunu film seyretmek yerine başka şeylerle uğraşmamızdan anlarım. Ben yokken aptal köpeğim ve atım benden söz ettikleri için, eve döndüğümde, gelişimi duyunca susarlar.

"..ben yalnız bir kovboyum..."

Onların bu sessizliklerine anlam veremem, şehir böyle gürültü içindeyken.

Bugüne kadar buna inanabilmem için yaşadığım -tek başına yaşadığım- bir sürü olayı size aktarabilirim.

Ölüm korkusu nedir, diye düşünürdüm bir zamanlar. Ölüm korkusu ne mene bir şey? Yaşamaktan sakınmak mı bir çeşit... ölümleri, ölmeyi, öldürülmeyi?. Yoksa ölüm mü bizi korkutan? Apaçık ölüm mü? Yani bitmesi herşeyin ya da başlaması. Halâ inancımız tam değil. Ama bunun hayat içinde barındığını ve yalnızlık duygusuyla vücudumuza yerleşen bir virüs olduğunu biliyorum artık.

Ölüm korkusunu sadık atıma ve aptal köpeğime ömrüm boyunca anlatamam. Bunu da biliyorum.

Bir insanın bir insana ne tür zararlar verebildiğini anlatabilmek için bundan daha güzel bir örnek yoktur: yalnızlık.

Tek başına bırakılırız önce. Bu da duyusal tepkilerimiz gibi bir anlamda fizyolojik bir olaydır. Yalnız bırakıldığımızı düşünme sürecimiz, benliğimizden kaynaklanan bir salgı eksikliğidir. Yoksa çevremizdeki kalabalığı görmeyecek kadar gözlerimiz mi kör? Birilerinden ötürü ya da kendiliğimizden yalnızlığın her türlü duygusal alt yapısına sahipleniriz günden güne. Ya onlar bırakıp gitmiştir ya biz ayrılmak zorunda kalmışızdır -mutlaka onlara bağlı bir nedenle- ama tek başınalığımızı kavramaya başlarız artık. Bir çeşit kitaplarla, bir çeşit seslerle, bir çeşit yalnız gezintilerle işte... Sonunda hep aynı şey.

Bunlar, birbirinden uzak noktalara ya da sonsuza kadar giden paralel çizgilere benzerler.

Bazen o çizgi kırılır...

Ben değişik zamanlarda yalnız olduğumu farkederim ve hemen yalnızlığımı terketmek, ondan uzaklaşabilmek için oldukça yetenekli olmayı ümit ederim. İnsanca bir beceriklilik gereklidir tam o anlarda.

Örneğin; çay bitkisi ve sıcak su karışımıyla elde ettiğim içilecek nesnenin içine -onu herhangi bir bardağa belli miktarda koyduktan sonra- şeker ilave edip çözeltinin hazırlanmasını, içilecek kıvama gelmesini beklediğimi anladığım anda, "aman tanrım, bu ne yabancılaşma" diye gözbebeklerim büyüdü, gözlerim sonuna kadar açıldı. Bu bir çeşit yalnızlıktı. Bunu biliyordum.

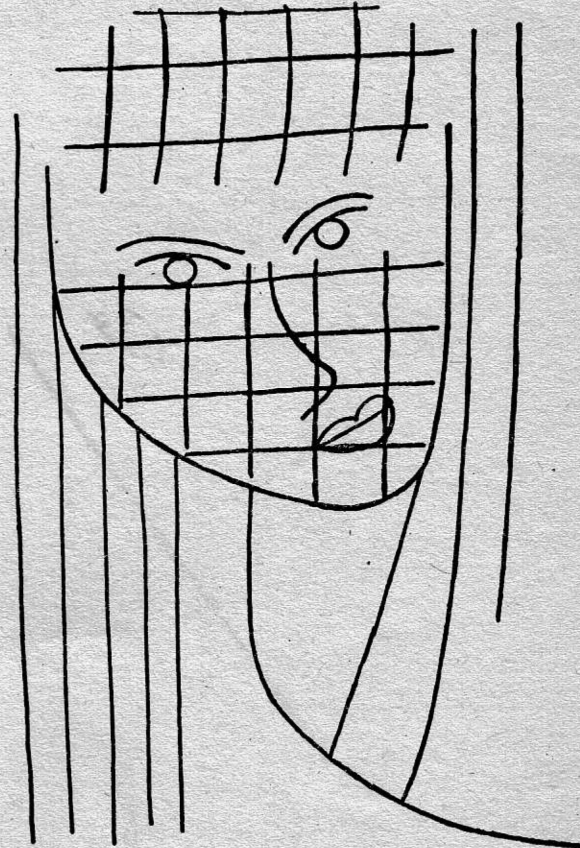
Bazı bildiğim, "bilmek zorunda mıyım?" diye içimden susturamadığım şeylere yeni bir "bilinenler" eklenmişti. Canımı sıkıyordu bunlar. Bilmesem bir süre daha inanabilirim diye düşünüyordum haklı olarak. Bilmesem bir süre daha dayanabilirdim.

Sonunda, "barış, korumak adına yaptığımız en aptalca iş" diye bağırma özgürlüğümü geri alıyordum bir defa daha.

Olan onlara oluyordu.

Düşler düştür, gerçeklerse gerçek, diye bağırıyordum. Bizi kandırmayın, ikisinin yeri çok ayrı.

Yaşantılarımızı böldürmeyin. Oraya ölümlerimiz sığmalı, sevgilerimiz sığmalı, yalnızlıklarımız en özgür istekleriyle barınmalıdır. ■

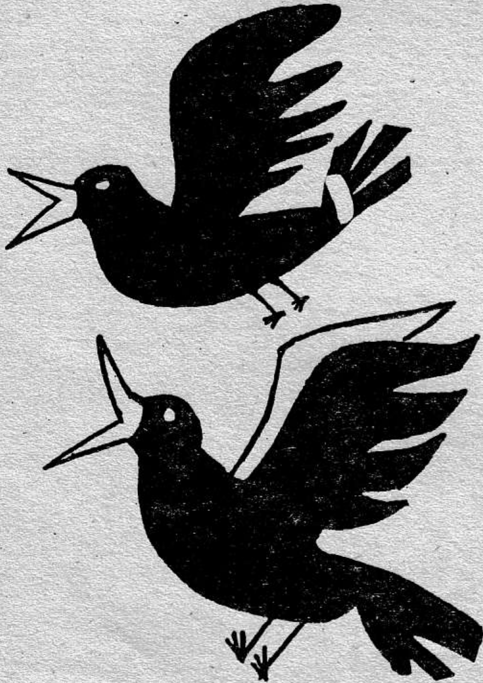

M.ERYILMAZ

1. sen
dökümler yaptın mı
mahalle parklarında
mutsuz evsizliklerin

pırıltılı bakışlarla
aranan aç sevgiler
çarptımı bir bir suratına
kolunda doploluyken
şıngır şıngır bileziklerin

2. Ölümler ne acıydı tanrım
feryatlar müzikti
siyasi haritalar okul atlaslarında
ortadan dikik

DEĞER İSKENDER

fırıncılar küfrederken ekvator sıcağında
söylermisin
beethovenli serin akşamlar
seni sana doyasıya ağlattımı hiç

3. Gömleğinde ihmalkar kirlilikler
kürt traşı saçların
ceplerin peşmerge bolluğu
ellerinde gürül gürül geçmiş yaşantılar
fırlayıp meydana
heeeeyyyt be
çamlıbelli babasıkör sesiyle
yeter artık yeter
vurun beni de
diye düşlerinden geçirdinmi hiç

4. Hararetli bir sohbette
uzun gündemli konuşmalar
aşk kavga ve bilcümle ayrıntıda
yenip de sensizliği
bu limoni akşamda
utanıp birazcık
aynaya baktınmı hiç

5. Okunanlar yaşantıya geçmeden
sözler eylem olup bade içmeden
melûl bakışlı bilgi gülümsemeler
seni de zivanadan çıkardımı hiç

6. ve artık terkedilmiş
binlerce mahalle
binlerce sevgi-bilinç
yine de sen okurken manasız bir şiiri
melamin kompleksinden anlamazlığın
ezilip zoraki zevk aldın mı hiç

7. Sen sordunmu kendine
"ey piç bağlam sorunsalın ne"
"Şiirde devrim"in ters cümlesine
açıp baktın mı ki sözlüklerinde
: (ayrıyım başkayım bir taneyim ben
gücümü alırım antiliğin'dan
başkaldırma başka, devrim başkaymış bilmem
antiliğim anca yaşar 'düzenin sürmesinden')

8. Birden!...
spot bir haber geçiyor BBC'den
"altıncı kattan güncel bir intihar"
şiir-sen
dur biraz
nasılolsa sürüyor, sürecek bu iç konuşmalar

DEVAMI VAR 1.9.1983 İst.

TARİHTE FEDERALİZM

Grup Montreuil-Rosny

Çeviren: Begüm ÖNGEN

Federalizm bir yaşam biçimidir. Ve bu kesinlikle bizi daha fazla gelişmeye ve federalizmi yaygınlaştırmaya iten bir yaşam deneyimidir, çünkü böylelikle özgürlük ve eşitlik ilkeleri gerçek bir uygulama alanı bulabilir.

Kuşkusuz tarihte tamamen federalist bir biçimde örgütlenmiş toplum gösteremiyoruz. Fakat şunu kolaylıkla tesbit edebiliriz ki topluluklar içinde bireyler ne kadar fazla özgürlüğe sahipse, bu topluluklar ne kadar özerkse, toplum da o kadar müreffeh ve yaratıcıdır.

Yazılı belgelerde belirtilmese de toplumların sanatı, bilimi, endüstriyi yarattığı ilk çağlardan beri ulusların bütün önemli dönemleri, devrimlerle coşan insanların (örneğin Rönesans) merkezi bir yönetimin uzun süreli ve ağır baskısına en az maruz kaldıkları zamanlardır.

Modern uygarlıkta ne kadar soylu ve yüksek şey varsa bunların öncülerini ardı arkası kesilmeyen olaylarla sarsılmış Eski Yunan yaratmıştır. Belleğimizi öncellerimiz ve biraz da modellerimiz olan bu özgürlük tutkunu Helenlere yöneltmeden düşünmek, herhangi bir sanat eserini yorumlamak bizim için olanaksızdır.

İki bin yıl sonra, hiç bir zaman bitmeyecekmiş gibi görünen karanlık baskı dönemlerinin ardından sayısız devrimler dünyayı sarsmıştı. Ferrari sadece İtalya'da yedi bin yerel ayaklanma tesbit etmiştir. Yaşama ihtiyacından doğan bir birlik içinde en küçük kasabalar da dahil bütün şehirli kesimler, efendilerinin maddi ve manevi erklerini kırmaya başladılar.

Hareket bütün Avrupa şehirlerine, İtalya'ya, Almanya'ya vs. yayıldı: ve yüzyıl içinde özgür, özerk siteler Akdeniz, Baltık, Kuzey Denizi, Atlantik Okyanusu kıyılarında, İskandinav Fiyortlarında, Apennin'de, Alp'lerde, Karpatlar'da, Rus platolarında, Macaristan'da, Fransa ve İspanya'da ortaya çıktı: Her yerde aynı gösterilerin eşlik ettiği, aynı aşamalardan geçen, aynı sonuçlara ulaşan bir isyan. Tüm özgürlük hareketleri bireysel kahramanların dehasıyla, yukardan gelen emirlerle, büyük devletlerin güçlü örgütlenmesiyle, yöneticilerin politik kapasiteleriyle değil fakat tarihte isimleri yer almayan, adsız, halktan gelen kişilerin halkı için yaptıkları eylemlerle gerçekleşmiştir. Uzun süredir anlaşıldı ki, ayaklanmaların yaşandığı bu yerlerde komşular, meslekdaşlar, arkadaşlar arasında ortak çıkarlar vardı ve birbirlerine destek olmaları gerekiyordu: Kır komünleri varlıklarının bilincine vardılar ve kendilerini gösterdiler. Öte yandan uğraşların mesleklerin ve sanatların çeşitliliği ve uzak ülkelerle ticaretin gelişmesi özgür, iradi, ilişkilere ve ihtiyaçlara göre sürekli olarak yenilenebilir yeni bir birlik biçimi gerekli kıldı: Lonca'lar. Bir grup insanın-balıkçı, avcı, satıcı, işçi veya zanaatkâr- ortak bir amaç çerçevesinde birleştiği her yerde benzer örgütlenmeler ortaya çıktı. Bireyin insiyatifini yoksamadan birliğin ihtiyaçlarını karşılamak için oluşmuş bir kurum yalnızca yayılabilir, çoğalabilir ve güçlenebilirdi. Kır komünlerine el koymaksızın lonca birliklerini federasyon halinde toplamak ve bunların her ikisinide uyum içinde biraraya getirmek için bir yol bulundu. Böylece kurulmuş sitelerin her biri için temel olan daha çok kendi yargı organlarının olması, yani özyönetimlerinin olmasıydı. X'uncu ve XVI. yüzyıl arasındaki dönem, dayanışmanın, eşitliğin, özgürlüğün yerleşmesi için sınırsız bir gücün harcandığı bir dönem olarak tasvir edilebilir. Kropotkin'in de ifade ettiği gibi bütün sanatlar içinde mimarlığın -özellikle sosyal sanat- en yüksek gelişme aşamasına ulaşması olgusu önemlidir. Ulaşmış olduğu olgunluk derecesine varmak için bu sanatın sosyal bir yaşamın

ürünü olması gerekiyordu. Ortaçağ mimarisi büyüktür çünkü büyük bir düşünceden doğmuştur. Tıpkı şimdi de dediğimiz gibi, kendine güven, her topluluğun bağımsızlığı ve toplumların basitten bileşiğe, aşağıdan yukarıya oluşması, yüzyılı yönlendiren düşüncelerdir. Bu, federalizmin kesin, sağlam ve gerçek olarak ortaya çıkışıdır.

Üç yüzyılda federalizmin ortaya çıkışı Avrupa'nın çehresini değiştirmişti. XI. yüzyılın başında mimarlar sadece tavan yapmayı biliyorlardı ve şehirler sefil küçük kulübe gruplarından, basit, fakir görünüşü kiliselerden oluşmuştu. XII. yüzyılda artık yüksek surlarla çevrili, her biri sanat harikası olan kulelerle, kapılarla bezenmiş zengin siteler vardı. Viktor Hugo, çok büyük ve süslü olan katedraller için - onların duvarcısı halktır- demiştir.

Bu dönemden kalma güzelliğin en görkemli yapıtları olan Floransa, Venedik, Breme ve Prag otelleri, Nuremberg, Piza kuleleri bütün bunlar en ufak kaynaklarla fakat toplumun her üyesinin kesintisiz ve doğrudan eylemiyle inşa edilmiştir. Aşırı derecede merkeziyetçi olan çağımızda boşuna diriltmeye çalıştığımız Rafael'in güzelliği, Michel-Ange'nin güçlülüğü, Vinci'nin tükenmez inceliği, Dante'nin dili ve şiiri kısacası bütün sanatlar o dönemde ortaya çıkmışlardı çünkü özgür düşüncenin meşalesi tutuşturulmuştu. Becerikli ellerde, bütün sesleri çıkarabilen ve sevinçten acıya, coşkudan durgunluğa, ağır başlılıktan hafifliğe kadar bütün duygular alanına hitap edebilen keman bile, bu mükemmel alet bile, bize bu dönemin Cremone yapımcıları tarafından miras bırakılmıştır. Öte yandan, özerk sitelerin gemileri Avrupa'nın iç denizlerinin her yanında dolaşabiliyorlardı; daha büyük bir çaba ile okyanusu da aşmışlardı. Ülkenin geniş topraklarında, sefaletin yerini huzur ve rahatlık almıştı. Bilim, gelişmiş, yaygınlaşmıştı. Araştırma ve özellikle gözlemleme yöntemleri gelişmiş ve modern bilimin doğmasına önayak olmuştur. Modern bilimin büyük buluşları- pusula, saat, matbaa makinası, denizcilikle ilgili keşifler, atmosfer basıncı, dolayısıyla buhar makinası, kimya alanındaki gelişmeler, coğrafi keşifler, anatomi araştırmaları- özgür sitelerin, özerk birimlerin çerçevesinde oluşan etkinliklerin, federalist uygarlığın bir sonucu değilse, nereden doğmuştur bütün bunlar?

Ne yazık ki, sınırlı bir çerçevede birleşen ve kitlelere hükmetmeyi amaçlayan Roma Hukuku savunurları ve Kilise'nin yüksek rütbeli papazları, uzun dönemde, özerklik ilkelerini etkisiz kılmayı başardılar. Üniversite kürsülerinden, yarı-kutsal bir otoriteye dayanan, güçlü bir merkezi devletin kurulması gerektiğini vaaz ettiler. Tüm güçlere sahip olacak **bir** adam, herkesin mutluluğunu sağlayacak **bir** diktatör olacaktı. Bu girişimleri başarılı oldu, çünkü federalizm, henüz eksiksiz olarak uygulanmamış sitelerde bile, eski burjuvalarla yeni gelenler arasında artan ve bir yanan da ayrıcalıklar yaratan bir farklılık vardı. Aynı bölünme, site ile civar köyler arasında da vardı; tarımın yaşam için en azından endüstri kadar önemli bir rolü olmasına rağmen köylüler aşağı bir konumda görülüyorlardı. Senyörlerin kurbanları haline gelmişlerdi ve onlardan kurtulmak için kendilerini hükümdarın kucağına atmışlardı.

Ortaçağın temel komün düşüncesi çok önemliydi fakat yeterince geniş değildi. Karşılıklı yardımlaşma ve destek küçük bir birlikle sınırlı tutulmamalı, bütün çevreye yayılmaları gerekliydi, aynı şekilde kurulmuş olan her birimde bütün üyeler arasında eşitlik sağlanmalıydı. Bu nedenledir ki, Ortaçağın siteleri hayran olunacak bir gelişme götermelerine karşın federalizmi kısmen gerçekleştirebilmişlerdir. Yeterince federalist olamadıkları ya da federalizmden uzaklaştıkları için de yok olmaya mahkum olmuşlar ve merkezileşmiş devlet için çalışan yasa koyucuların ve papazların yıkıcı faaliyetlerine maruz kalmışlardır.

Gelecekten bahsedecekmiyiz? Bu biraz tehlikeli olur. Avrupa ve dünyada kurulacak federalist bir organizasyonda,bütün ırk, millet, din çelişkilerinin çözümünü bugünden çok net bir şekilde saptamak pek mümkün değil.

Vatanseverlik önyargılarını, doğum yerine bağlılık duygusunu ve başka uluslara duyulan düşmanlık duygularının sürmesini sağlayan, dil, gelenek, alışkanlık farklılıklarından doğan engellerdir. Kuşkusuz fransızlarla almanlar, ruslarla ingilizler, italyanlarla avusturyalılar arasında, döneme ve davranış biçimlerine bağlı olarak daha az önemli ayrımlar bulunabilir. Bu anlamdaki ayrımlar bizi büyük ölçüde olumlu yönde etkiler. Böyle bir ilişki içinde de özerk kalmak gerekir. Tüm ulusları aynı düzeye getirmek çok ütopik bir düşüncedir ve tam bir bütünleşme katlanılmaz olur. Halklar, herbirinin ve hepsinin çıkarları çerçevesinde, dostluklarından, iyi ilişkilerinden, karşılıklı farklılıklarının bu bireysel ve bozulmaz güzelliğinden en iyi olanı elde etmeyi çalışan arkadaşlar gibi yaşamalıdırlar. İnsan doğasını tek bir düzeye indirmek isteyenler saf ve despotik kişilerden başkası değildir; böyle bir yönelişin sonucu insanın bireyselliğinde varolan en hoş ve en üretici yanların yok edilmesine kadar varır, her bireyin ruhunun derinliklerinde yer alan bu yaratıcı yan, sömürü ve baskı tarafından çürütülememiş bir güçtür.

Geleceğin coğrafyasını federalizm belirleyecektir. ■

İKİYÜZLÜLÜK

Can BURAK

"Sittir git" demek geçiyor içimden, ama "Günaydın" diye cevap veriyorum. Allah bilir o da aklından aynı şeyi geçiriyordur ya, her sabahki gibi "Günaydın" diyor yine de.

Sabahları pek suratsız oluyorum. Ne var ki boş yere değil bu suratsızlığım. Herşey insanın neşesini kaçıracak düzeyde. Mekanik zaman sayacının emriyle kalktım yataktan. Kalkar kalkmaz da en az ikibin bekerellik çayı devirdim. Artık çayı tek şekerli,dörtyüz bekerelli içiyorum. Adama böyle içirirler işte. Kimisine bakarsan biraz radyasyon faydalı bile sayılırmış. Hayırlı saymalar.

Sayelerinde radyasyonu bile kanıksadık. Duyarsız insanlar kolay ikna edilir. Bir çok şey gibi bunu da iplemez olduk. Alıştık.

Ama ne denirse densin şu "iş" e alışmamın pek mümkünatı yok. Sabahları böyle suratsız olmamda en büyük pay onun. Birazdan işe gidecek olmanın yarattığı neşesizlik. Her sabah programlanmış bir yaşama başlamak inanılmaz bir şey. İnanılmaz ve çekilmez. Zaten severek gidenini görmedim. Herkes için çekilmez olsa gerek, yoksa insanların sabahları barut fıçısı gibi olmalarının nedeni ne olaki.

İşe gidip gelirken etrafınıza bir bakının, sürüler halinde yürüyoruz. Telaşlı sürüler halinde. "İşe geç kalmak", toplumsal bir korku. O, birbirlerini ezercesine otobüse, vapura binmeye çalışan, karşıdan karşıya tavuklar gibi koşuşan insanlar bu korkunun esiri. Ödlekler, gelecek sizin eseriniz olacak. Valla bana kalırsa sürüler halinde yaşamanın bir geleceği falan yok. Onların çobanlarının bir geleceği olabilir, sürü, sürü olarak kaldıkça çaresizliğe mahkum.

Biçimi değişmiş ama köle kalmışız yine de. Hem de ilerleme naraları eşliğinde. Şimdi sekiz saat çalışan köleleri oynuyoruz. Ancak o, uğruna mücadele edilen diğer sekiz saati de almışlar elimizden ya da naralar eşliğinde yapmışız seçimimizi. Oysa "zorunlu çalışma" ne kutsal bir nane, ne de tek seçenek. İyi mi.

Sen ona istediğin kadar "çalışma özgürlüğü" de. Çekinme, belki rahatlarsın. Kölelik de bir özgürlük senin için. Ya da vazgeç sana ezberletilenlerden. Kendi bildiğini oku. Kendi istemlerine kulak ver, onlarınkine değil. Cesaret! Çoban olmadan da sürü olmaktan kurtulabilirsin. ■

TARTIŞMA

DİZ ÇÖKENLER

Zehra AKAN

Çok açık ki birileri bizi güdüyor.

Bunlara çobanlar mı desek, 'yol göstericiler' mi, 'büyükler' mi bilmem ama ne dersek diyelim, her durumda biz sürü oluyoruz. Sürü olmak kötü ama sürü kalmak daha da kötü. Bu nedenle son yıllarda yoğunlaşan 'insanların apolitikleştiği' ya da 'apolitikleştirildiği' yolundaki düşüncelere ben de katılıyorum.

Eğer kişiler kendi yaşamlarına getirilen dayatmalara aldırmıyor, hatta farketmiyorlarsa onlara herşey yapılabilir. Peki ya aldırıyorlarsa, karşı çıkmak istiyorlarsa o durumda önlerindeki seçenek tek gibi: 'politik' olmak. Çünkü hayatı düzenlemenin, başkalarına müdahale edebilmenin tek bir yolu var politikaya katılmak ve iktidar olmak.

Buraya bir not duşmeliyim, bu **tek yol** bize sunulan yaşam içindeki tek seçenektir. İşte bu noktada da kandırılıyoruz, biz istemediğimiz bir yaşama karşı çıktığımızı zannederken o bizim nasıl kaşı çıkacağımızı bile önceden planlamış. Ya politik olacağız ya da apolitik, kırk katır mı kırk satır mı gibi bir şey bu. İşte bu durumda sanmıyorum ki **aklı başında** bir kişi apolitikliği seçsin, ama diğerini seçerse bilmelidir ki yeni bir şey yapamayacaktır. Yüzyıllardır süren bu yönetenler ve yönetilenler düzeninin belki bir yüzyıl belki beşyüzyıl sürmesine o da bir katkıda bulunacaktır. İşte politik ve apolitiklik **aynı yaşamın** böylesi zıt iki kutbudur. Nasıl sürüler olmadan çobanlar, öğrenciler olmadan öğretmenler varolamazlarsa, varlıkları birbirine bağlıysa apolitik kütleler olmadan da politikacılar varolamazlar, kuşkusuz iktidarlar da. İktidar olma isteyen her grup ya da kişinin onlara ihtiyacı vardır, ve gücünün kaynağını onların sessizce kabullenişinden alır. Faşistinden demokratına, demokratından sosyalistine bütün iktidarı hedefleyen hareketler için bu böyledir. Muhalefetteyken hepsi **herkesin** politikleşmesini ve politikaya çeşitli biçimlerde katılmasını isterken iktidar olduklarında varlıklarının son biçimi ve sonuna dek korunmaları gereken bu durumlarına sıkı sıkıya sarılırlar. O güne dek politik olmasını istedikleri kütlelerin politikliklerini sürdürmeleri artık kendileri için bir tehlikedir, çünkü her muhalif söz ya da tavır yeni bir iktidar alternatifidir. Sessizliği sağlamanın tüm araçlarına da artık sahiptirler.

Bazen zorla bazen "ikna" ile kendi sürülerini yaratırlar.

> "Yeryüzünde benden büyüğü yoktur: düzenleyen parmağıyım ben Tanrının"
>
> -böyle böğürür o canavar. Ve yalnız uzun kulaklılar ve kısa görüşlüler değildir diz çökenler!
>
> Ah, size de fısıldar ey ulu canlar, karanlık yalanlarını o! Ah, kendilerini harcamayı seven zengin gönülleri bulur çıkarır o!
>
> Evet, sizi de bulur çıkarır o, ey eski Tanrıyı yenenler! Siz savaştan yorgun düştünüz, şimdi ise yorgunluğunuz yeni puta yarıyor!"
>
> (Nietsche)

İşte iktidara yürüyen yolun son noktası: yeni bir devlet. Her şey eskisinden aynı devralındı, peki değişen ne, kim kazandı. Cevap açık: yeni yöneticiler ama yönetilenler yine aynı. Onlar toplumsal işbölümünün başka yerlerinde olduklarından, onlar topluma ekmek yetiştirmek, sokakları temizlemek ya da toprakları korumak gibi işlerle vazifelendirildiklerinden yine konuşma ve daha önemlisi yapma haklarını yitirdiler. Böyle olunca nasıl da bir organizmaya benziyor değil mi toplum, beyine ve onun idare ettiği kol, bacak ve organlara, bir de mideye sahip. Böylesi bir organizmadan hoşnut muyuz? Eğer değilsek tek seçenek organizmayı tümden reddetmektir. Ama onun sunduğu biçimler içinde değil, o biçimleri kırarak. Bir başkasına kendi adına düşünme hakkını vermek, ya da konuşmak ya da savaşmak hakkını vermek, kendini o açıdan sonra yok saymaktır. Peki kimse bu haklarını vermeyecek olursa ortaya çıkan insanlar apolitik olamayacakları gibi politik de olmayacaklardır. İşte bu durum gerçek bir reddediştir. ■

BİR ELEŞTİRİYE CEVAP

Suat ALACA

"Zemin" dergisinin 3. sayısında "Sosyalizm, Toplum ve Cemaat" başlıklı bir yazıda İskender Savaşır'ın "Krallar da Sosyalisttir" adlı, "Kara"nın 2. sayısında yayınlanan yazıma getirdiği eleştirilere değinmek istiyorum. Küçük alaylar dışında eleştirinin düşmanca olmayan bir üslupla yazılmış olması beni sevindirdi, zaten o kadarı da eleştirinin tadı tuzu. Diğer yayın organlarında daha önce yayınlanmış yazılarından tanıdığım İskender Savaşır'ın özellikle "ilerleme", ilericilik-gericilik kavramları üstüne yazdıklarını can-ı gönülden paylaşmıştım. Sanırım bu halâ da öyle. Neyse, şimdi konuya gelelim isterseniz. Başka birinin yazdığı yazıya bağlı kaldığım için İ.Savaşır'ın eleştirilerini yazıdaki sırayla cevaplamak isterim.

Yazarın ilk eleştirisi bugün kullanılamayan bir terim yerine "kullanılabilir" olan bir terime hücum etmem. Ve bunu yaparken de tartışmanın selametini ve ahlaki özeni elden kaçırmam. Bu arada anlaşılıyor ki, yazar da "sosyalist" terimini tamamen rahat kullanmıyor. Ben terim olarak niye inatla kullanıldığını halâ anlayamadığım "sosyalist" terimini etimolojisinin tanıklığına başvurarak eleştirdim. Komün isteyenler anlamında "komünist", terimini eleştirmedim. Komünist hareketi eleştirmek ayrı, sadece o terimi eleştirmek ayrı. Benim yazıda yapmak istediğim bir terimden kalkarak bazı düşünceleri davet etmekti. Komün isteyenlere karşı değilim, komünist harekete karşıyım. Komünist hareketin tarihine ve yazdığım dergiye, yazılarıma bakılırsa bunun nedenlerini anlamak zor olmasa gerek.

İ.Savaşır'ın ikinci ve bence de en önemli eleştirisi, bizim dilimizin İngilizcede olduğu gibi "society" ve "community" gibi ayrımlara sahip olmadığını ileri sürmem. Her dilin bir ruhu vardır. Türk Dil Kurumu Türkçesinden nefret etmeme ve Osmanlıcanın zenginliğine inanmama rağmen cem (etmek) kökeninden gelen cemaat sözcüğünün arapça olduğunu söylemekte yarar var. Neyse bu Türk dili tartışmasının arkasına saklanmayacağım. Cemaat bugün kullanılan bir sözcük ve Türkçenin ruhu içinde yer etmiş. Sorun bu kadar olsaydı yazar haklıydı. Cemaat "dini toplulukları betimlemek için kullanılmıştır" diyor İ.Savaşır. Cemaat için bu doğrudur katılırım. Ama "community" için aynı şey söylenebilir mi? Müslümanların dinsiz topluluklar için cemaat terimi kullandıklarını sanmıyorum. İngilizler "community"yi geçmişte olduğu gibi bugün de rahatlıkla kullanıyorlar. Bu nedenle "community" terimini kullandım ve cemaat demedim. Çünkü kastettiğim topluluk dinsel değildi. Türkçe ile bütünleşmiş olduğunu kabul ettiğim bu sözcüğü bu nedenle kullanmadım. İ.Savaşır, Marx'ın ya da Engels'in eserlerinin İngilizce baskılarında sıkça geçen "primitive community" terimini Türkçeye "ilkel cemaat" olarak mı çevirdi acaba? O zaman "cemaat" sözcüğünün dinsel niteliği nerede kalırdı? Ama madem cem'an gibi köklere indik, Arapçaya girdik, İ.Savaşır'a Arapçadaki başka bir sözcüğü öneririm. Kastettiğim topluluğu daha iyi verebilir, "işret" kökeninden gelen "yaşama ve geçinme" anlamına gelen "ma'şer". Ne yazık ki bu sözcük de Türkçede yaşamıyor.

İ.Savaşır "bilinçaltı"mı araştırıyor, neden "community" diyorum da cemaat demiyorum. Kara dergisinde yazıyorum ve böylelikle onu oluşturanlardan biriyim. Benim yazılarımda kullandığım dilden ve derginin genelinden "ilerici", "gerici" vb. kaygılar olduğu çıkarılamaz sanırım. Ama şunu da belirteyim ki islamcıların "önlenemeyen" yükselişi karşısında da "eh, bu da sivil toplumun bir gereği" demiyorum.

Yazar, benim birbiriyle uyumlu insanlardan oluşan huzurlu bir topluluktan söz ettiğimi sanıyor. Eğer benim "Krallar da Sosyalisttir" yazımdan böyle bir anlam çıkıyorsa hemen düzelteyim. Böyle bir kuruntu taşımıyorum. İnsan böylesi bir huzurda delirmez mi? Başkalarının özgürlükleri beni ve benimkiler başkalarını rahatsız etmeden yaşadığımı nasıl fark ederim?

Bir sosyalist olarak sekter olmanız gerekmiyor tabii. Ama ilerleme, toplum vb. vb. konularda öyle şeyler söylüyorsunuz ki, sahi siz halâ niye kendinize sosyalist-toplumcu dersiniz? O terimin özellikle saygıyı hakettiğini mi düşünüyorsunuz? Kendime "liberter" deyişime gelince, bu terimi kullanmam sizin "sosyalist" terimini kullanmanıza mı benziyor, ne dersiniz? Hani yazınızın başında belirtiyorsunuz ya... Tercihler filan. Geçerken şunu söyleyeyim, mesela sosyalist hareket denince aklıma İ.Savaşır'lardan ya da onunla beraber hareket edebileceklerden kurulu bir hareket gelmiyor. Bilmem yanılıyor muyum? Koskoca hareketler içinde kalarak (inatla) neden bunca yalnızlık?

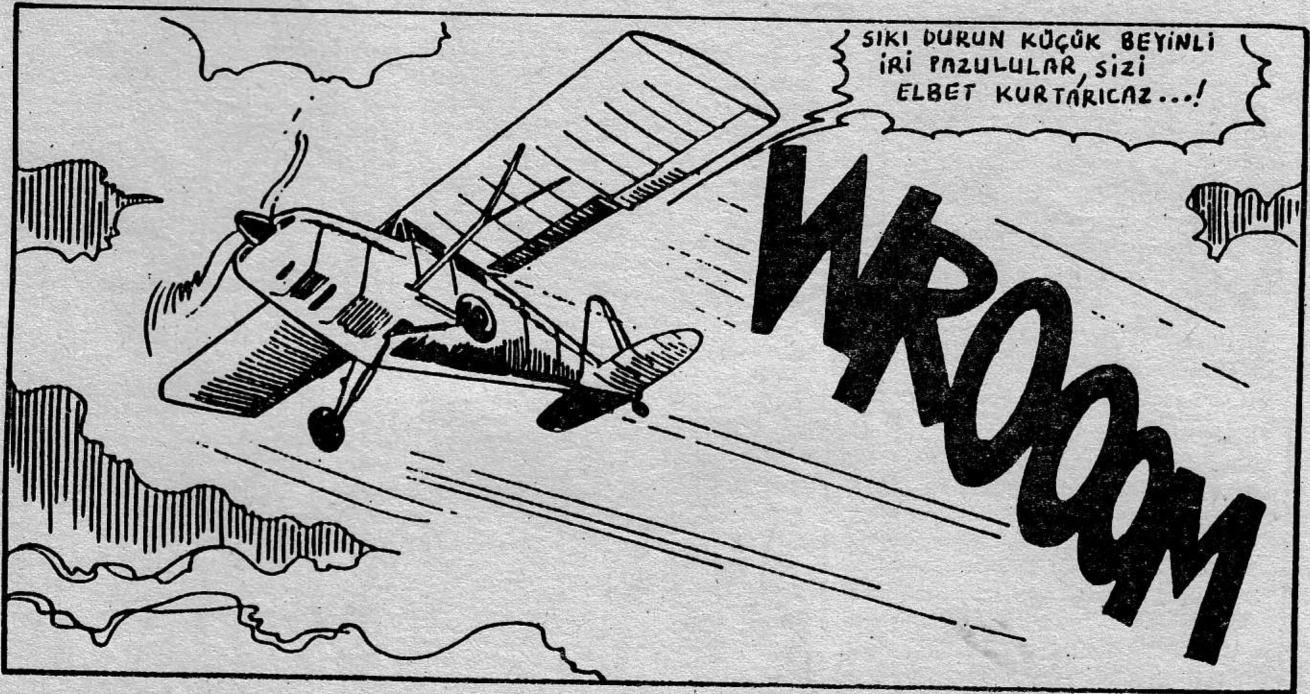
Son olarak, "eğer", "belki", "galiba", "sanırım", "düşünüyorum mu?", "acaba öyle mi?", gibi "gerekli" sözcükleri bol olan yazılar yazsam daha mı fazla "liberter" olurum?

Not: Ernesto Laclau'nun "Toplumun İmkansızlığı" yazısına gönderme yapmanızı sevinçle karşıladım. Acaba yazar "Toplumculuğun İmkansızlığı"nı da yazdı mı? Bildirirseniz sevinirim. ■

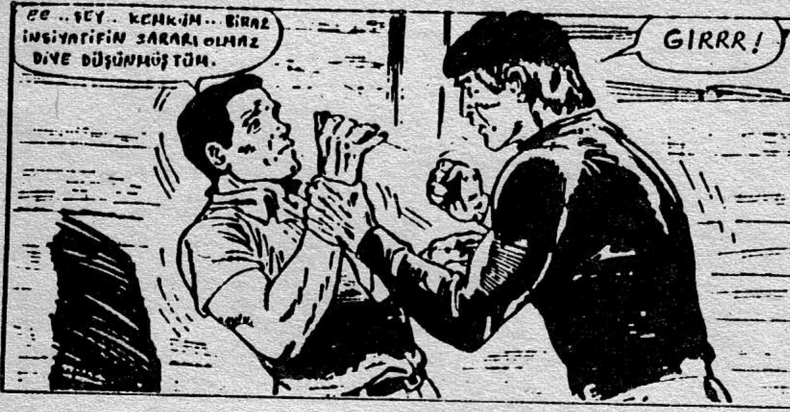
KORKUSUZ PİLOT
MİSTER ON

PROFESYONEL

İŞTE YENİ BİR GÖREV... UÇAĞIM SAPTANMIŞ ROTASINDA İLERLİYOR. HER ZAMANKİ RUTİN İŞLER... KENDİLERİ İÇİN NEYİN İYİ VE DOĞRU OLDUĞUNU BİR TÜRLÜ ANLAMAMAKTA İNAT EDİP, KAFASININ DİKİNE GİDEN ZAVALLI SÖMÜRÜLEN İNSANLARI AYDINLATMAK, ONLARI BİLİNÇLENDİRMEK; BENİM İÇİN ÇOCUK OYUNCAĞI...

MESELE ANLAŞILDI; O SALAK BİLİM ELEMANI FORMÜLE "ÖZ İNSİYATİF" KATMIŞ. TABİ BU DA 'ETKİSİNİ YOK ETTİ.

ARTIK AJİTASYON-PROPAGANDA YETENEĞİMDEN BAŞKA GÜVENECEK BİR ŞEYİM KALMADI...
SÜRÜ SÜRÜDÜR, ÇOBAN DA ÇOBAN.

NEREDE HATA YAPTIM ACABA? YOKSA YÖNTEMLER Mİ ESKİDİ? BUNU "EN DOĞRU DOĞRULARI SAPTAMA KOMİTESİ"NE BİLDİRMELİYİM. TANRIM! POLİTİKA NE ÇETREFİL BİR İŞ... BAZEN EMEKLİLİĞİMİ İSTEYECEĞİM GELİYOR.

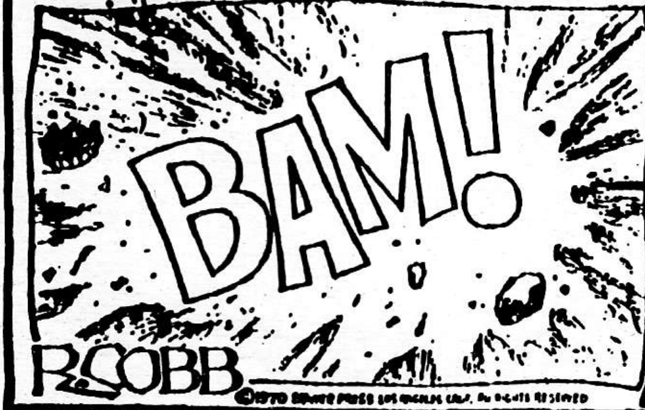
SON

BAYIM...
"KONGRE, NE DİNSEL BİR KURULUŞU DESTEKLE-YECEK YA DA KÖSTEKLE-YECEK YASALAR YAPACAKTIR"

HEY BAYIM!
"NE BASIN VE KONUŞMA ÖZGÜRLÜĞÜNÜ,"

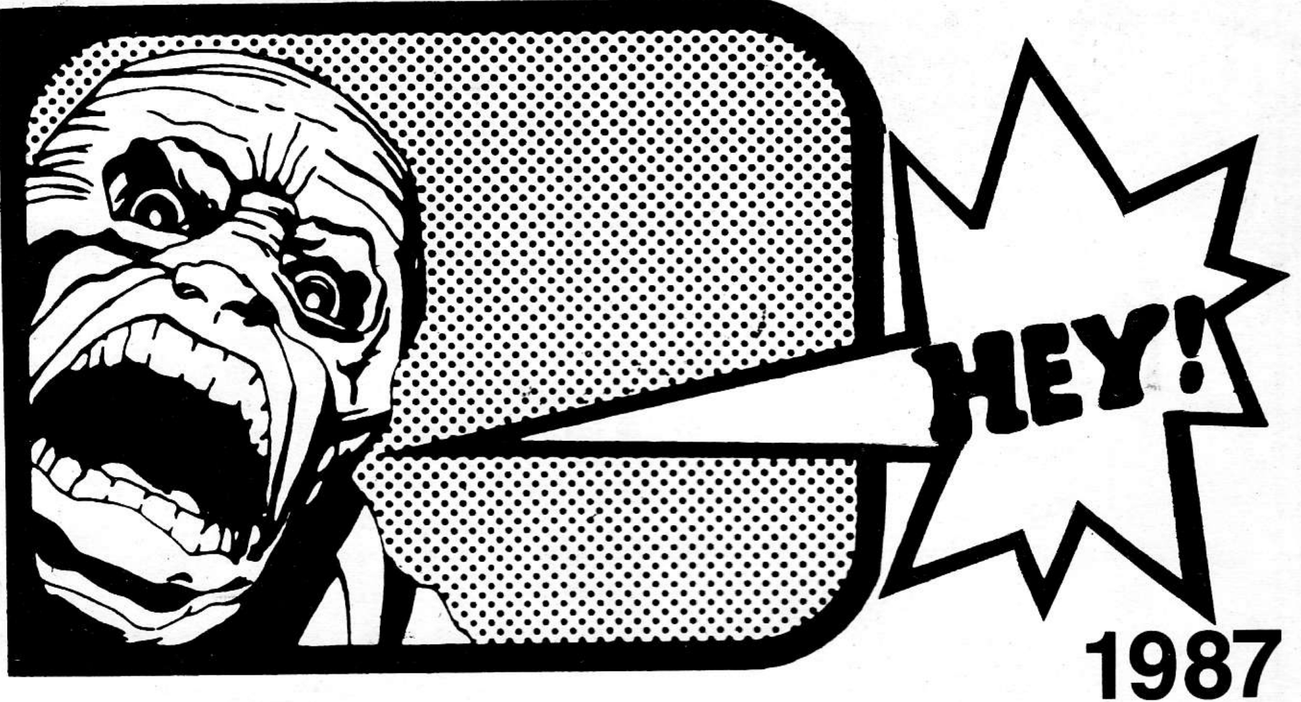

HEY!
"NE DE BARIŞÇI TOPLANTI ÖZGÜR-LÜĞÜNÜ,"

"VE HÜKÜME-TE DİLEKÇE VERE-REK DE....

BAM!
R.COBB

"HANGİ CEHENNEMDEN ÇIKTIN ALLAHIN CEZASI, BU DUYARSIZ ŞİDDET-TEN NE UMU-YORSUN?"

BAM!

BİRŞET

Gargubat	**4 9 14 19**
Zapankot	**5 10 15 20**
Çiçenya	1 6 11 16 21
Serenya	2 7 12 17 22
Pesilya	3 8 13 18 23

BİRBİŞET

Gargubat	**1 6 11 16 21**
Zapankot	**2 7 12 17 22**
Orfesya	3 8 13 18 23
Çisema	4 9 14 19 24
Jaminya	5 10 15 20

BİŞETBİR

Gargubat	**2 7 12 17 22**
Zapankot	**3 8 13 18 23**
Tesi	4 9 14 19
Tesiertesi	5 10 15 20
Minoşkin	1 6 11 16 21

BEŞBİRET

Gargubat	**4 9 14 19**
Zapankot	**5 10 15 20**
Mimonya	1 6 11 16 21
Milensa	2 7 12 17 22
Milenya	3 8 13 18 23

TEŞBİR

Gargubat	**1 6 11 16 21**
Zapankot	**2 7 12 17 22**
Çirenfil	3 8 13 18 23
Lolitas	4 9 14 19
Şebesima	5 10 15 20

TEREBİŞ

Gargubat	**3 8 13 18 23**
Zapankot	**4 9 14 19**
Peşmelya	5 10 15 20
Pilenbe	1 6 11 16 21
Şebbül	2 7 12 17 22

TEŞBİRET

Gargubat	**5 10 15 20**
Zapankot	**1 6 11 16 21**
Tisenbül	2 7 12 17 22
Nizenya	3 8 13 18 23
Şaibel	4 9 14 19

TEREŞİB

Gargubat	**2 7 12 17 22**
Zapankot	**3 8 13 18 23**
Belinas	4 9 14 19
Ömiye	5 10 15 20
Şebone	1 6 11 16 21

TEŞTEREB

Gargubat	**4 9 14 19**
Zapankot	**5 10 15 20**
Bumişin	1 6 11 16 21
Bilibin	2 7 12 17 22
Bilibiş	3 8 13 18 23

REŞBET

Gargubat	**1 6 11 16 21**
Zapankot	**2 7 12 17 22**
Hoşbeşin	3 8 13 18 23
Şiribe	4 9 14 19
Yinesi	5 10 15 20

REŞBİŞET

Gargubat	**3 8 13 18 23**
Zapankot	**4 9 14 19**
Filüten	5 10 15 20
Keşkülye	1 6 11 16 21
İsterye	2 7 12 17 22

BETEREŞ

Gargubat	**5 10 15 20**
Zapankot	**1 6 11 16 21**
Pepenta	2 7 12 17 22
Fisifül	3 8 13 18 23
Çokoçuf	4 9 14 19

ŞİREBET

Gargubat	**2 7 12 17 22**
Zapankot	**3 8 13 18 23**
Sellefe	4 9 14 19
Niyişe	5 10 15 20
Himini	1 6 11 16 21

ŞETEBİR

Gargubat	**4 9 14 19**
Zapankot	**5 10 15 20**
Kiperse	1 6 11 16 21
Vesfevi	2 7 12 17 22
Filines	3 8 13 18 23

EREŞBİT

Gargubat	**1 6 11 16 21**
Zapankot	**2 7 12 17 22**
İsteyeme	3 8 13 18 23
Tifiçi	4 9 14 19
Bitişi	5 10 15 20

Çok önemli not:

Gargubat ve **Zapankot** çalışma günleri, diğerleri çalışmama günleridir.